

Rudolf Rasch

Duizend brieven over muziek van, aan en rond
Constantijn Huygens

1653

Verwijzingen naar deze tekst graag op de volgende manier:
Rudolf Rasch, Duizend brieven over muziek van, aan en rond Constantijn Huygens: 1653
<https://huygens-muziekbrieven.sites.uu.nl/>
Voor opmerkingen, suggesties, aanvullingen en correcties: r.a.rasch@uu.nl
© Rudolf Rasch, Utrecht/Houten, 2019
18 februari 2019

[CONSTANTIJN HUYGENS (DEN HAAG)]
AAN BÉATRIX DE CUSANCE [ANTWERPEN]
8 JANUARI 1653
5264

Antwoord op een verloren gegane brief van Béatrix

Samenvatting: Huygens schrijft aan Béatrix de Cusance dat hij haar via Gaspar Duarte een dienst zal bewijzen.

Hij schenkt haar een camee, waarin Adam en Eva zijn uitgesneden. Hij heeft geprobeerd een gedicht bij de gaillarde die Béatrix' naam draagt te vervaardigen, maar heeft de pogingen opgegeven. Tenslotte wenst hij haar een voorspoedig nieuwjaar.

Bijlagen: camee met Adam en Eva; 'Sur un tableau d'Adam et Ève' (Huygens 1653; gedicht).

De datering van de Bijlage 2 (11 januari 1653) lijkt erop te wijzen dat deze brief later is verzonden dan de datum aangeeft. Dat zou ook het kruisen van Béatrix' brief van 12 januari 1653 (5267) verklaren. De onderhavige brief is zeker door of via Gaspar Duarte aan Béatrix gebracht. Door Béatrix beantwoord op 23 januari 1653 (5267A).

Primaire bron: Den Haag, Kon. Bibl., Hs. KA XLIX, dl. 2, p. 578: ontwerp (autograaf).

Vroegere uitgaven: Worp 5, nr. 5264, p. 162: onvolledig (<Il y a peu ... me font peur.>), rest samengevat.

— Huysman 2006, II, pp. 15-16: volledig.

— Huysman & Rasch 2009, nr. 9, pp. 247-248: volledig, met Nederlandse vertaling (pp. 92-93).

Namen: Gaspar Duarte; Karel IV van Lotharingen.

Plaats: Zeelhem.

Glossarium: gaiglarde (gaillarde).

Transcriptie

À la Duchesse de Lorraine.
8 Janvier 1653.

Madame,

J'advoue et je désadvoue la prévention dont Vostre Altesse me fait l'honneur de se vouloir resjouir. Une lettre m'a prévenu, mais j'ay prévenu une lettre. J'en appelle au Sieur Duarte, s'il luy plaist, qui me doibt le tesmoignage d'un petit devoir, rendu à temps, mais par procureur, et c'est ce que Vostre Altesse ne sçauroit impreuver, puisque sa religion tient pour les dévotions par entremise. J'espère qu'au contraire, Madame, cest office de travers vous fera juger de la profondeur de mes respects envers une personne que j'ay creu ne devoir aborder que par interprète, n'y ayant point d'expression qui ne surpasse la miene d'aussi loing que la passion de tous les hommes du monde cède à celle que je me glorifie d'avoir au service de Vostre Altesse.

Il y a peu de jours qu'une belle humeur m'en fit esventer quelque chose dans un couplet de rime approprié à ceste certaine Gaiglarde qui a l'honneur de porter vostre nom. Mais c'est là de ces avortons qu'il m'importe d'estouffer dans leur naissance. J'ay quelque terre exposée aux coursses des troupes Lorraines et ne doibs pas donner subject à leur général d'envoyer piller mes subjects sous prétexte de me croire amoureux de sa femme. Il arrive aujourd'huy trop de choses soudaines qui me font peur.

Pour un compliment de nouvelle année, Madame, cela passe dans la foule, et si une autre fois il prend envie à Son Altesse de Lorraine (je prie Dieu de ne la luy donner plus) de vous loger chez Monsieur Duarte, je ne fay point de scrupule, qu'en fouillant vos cabinets, il y trouve des lignes à main qui vous assurent, Madame, que tout ce qui se peut souhaitter de plus avantageux et de plus approchant de vostre excellent mérite, est inférieur à ce comble de bénédictions dont je voudroy veoir le ciel et la terre vous gratifier, estant au point que vous sçavez et ne sçavez pas,

Madame,

de Vostre Altesse [etc.].

Vertaling

Aan de hertogin van Lotharingen.
8 januari 1653.

Mevrouw,

Ik erken en ik ontken de voorkomendheid, waarover u mij de eer aandoet zich te willen verheugen. Een ¹brief is mij vóór geweest, maar ik ben ook een ²brief vóór. Ik doe daarvoor een beroep op de heer [Gaspar] Duarte, zo hij wil, die mij de uitvoering is verschuldigd van een kleine ³dienst, op tijd, maar via een tussenpersoon bewezen. En dat is iets wat u mij niet kunt verwijten, omdat uw godsdienst voor de vroomheden ook bemiddeling kent. Ik hoop, integendeel, mevrouw, dat deze indirecte dienst u zal doen oordelen over de diepte van mijn eerbied jegens iemand die ik meende slechts te mogen benaderen via een tussenpersoon, omdat er geen woorden bestaan die de mijne overtreffen in even grote mate als de hartstocht van alle mensen onderdoet voor de hartstocht op het bezit waarvan te uwen dienst ik mij beroem.

Enige dagen geleden deed een goede bui mij iets uiten in een paar ⁴versregels passend bij die bepaalde gaillarde die de eer heeft uw naam te dragen. Het gaat echter om zo'n misbaksel dat ik meestal graag bij de geboorte smoor. Een stukje ⁵grond van mij is blootgesteld aan de marsen van Lotharingse troepen en ik moet hun ⁶commandant geen aanleiding geven te bevelen mijn onderdanen te plunderen, onder het voorwendsel dat ik verliefd zou zijn op zijn vrouw. Er gebeuren vandaag de dag teveel onverwachte dingen die mij angstig maken.

Maar als nieuwjaarswens, mevrouw, voegt het zich bij de vele andere, en als ⁷hertog van Lotharingen nog eens lust mocht krijgen (ik bid God dat Hij die aan hem niet meer zal geven) om u bij de heer [Gaspar] Duarte te laten logeren, heb ik er in 't geheel geen bezwaar tegen dat hij bij het doorzoeken van uw kasten daar handgeschreven regels vindt die u verzekeren, mevrouw, dat alles wat men aan meerdere voorspoed en als passend bij uw verdienste kan wensen, achterblijft bij de opeenstapeling van zegeningen, die ik zou willen dat hemel en aarde u schenken, aangezien ik nu zover ben dat u weet en niet weet,

mevrouw,

uw [enz.].

-
1. Een verloren gegane brief van Béatrix aan Huygens als antwoord op Huygens' brief van 12 december 1652 (5262)?
 2. Namelijk Béatrix' te verwachten bedankbrief, die van 23 januari 1653 (5267A).
 3. De overhandiging van de camee met Adam en Eva, vermoedelijk met het begeleidende gedicht 'Sur un tableau d'Adam et Ève' (zie volgende noot).
 4. Het moet om het gedicht gaan met de titel 'Sur un tableau d'Adam et Ève', ondanks de datum van 11 januari 1653 (Gedichten 5, pp. 35-36). Het gedicht heeft met tweemaal zes regels de vorm van een gaillarde, Het zou geschreven kunnen zijn bij een gaillarde-melodie met de naam Gaillarde Lorraine, eventueel Gaillarde Béatrice of Gaillarde La Duchesse. Dergelijke stukken zijn niet bekend. Wel zijn er stukken bekend met de naam Lorraine (Loreynen, Lorena) gekoppeld aan een andere dansvorm, zoals de Almande Lorraine, de Branle Lorraine, de Courante Lorraine (ook wel La reine) en de Passamezzo Lorraine. Het is heel goed mogelijk dat Constantijn zelf een Gaillarde Lorraine heeft geschreven. Béatrix verwijst in haar bedankbrief van 23 januari met haar toespeling op de verwantschap via Adam en Eva duidelijk naar het gedicht.
 5. Huygens' heerlijkheid Zeelhem, vlak bij Diest, weliswaar gelegen in het prins-bisdom Luik, maar zeer dicht bij de grens met Spaans Brabant.
 6. Karel IV van Lotharingen]
 7. Karel IV van Lotharingen.

BÉATRIX DE CUSANCE (ANTWERPEN)
AAN CONSTANTIJN HUYGENS (DEN HAAG)
12 JANUARI 1653
5267

Samenvatting: Béatrix de Cusance betreurt het vertrek van Anne de la Barre uit Antwerpen en geeft uiting aan gespeelde jaloezie omdat nu Huygens van Annes zangkunst kan genieten.

Door Anne de la Barre naar Huygens gebracht. De brief kruiste Huygens' brief aan Béatrix van 8 januari 1653 (5264). Béatrix schreef opnieuw op 23 januari 1653 (5267A). Huygens antwoordde op beide brieven op 30 januari 1653 (5271).

Primaire bron: Den Haag, Kon. Huisarch., Inv. G1. nr. 9, dl. 1, map Béatrix de Lorraine, nr. 4: brief (dubbelvel, 21x30cm, a | d; apograaf).

Vroegere uitgaven: Worp 5, nr. 5267, p. 164: samenvatting.

— Huysman 2006, II, pp. 17-18: volledig.

— Huysman & Rasch 2009, nr. 11, pp. 248-249: volledig, met Nederlandse vertaling (pp. 95-96).

Namen: Amarante (= Anne de la Barre); Anne de la Barre.

Glossarium: voix (stem).

Transcriptie

Monsieur Huyggens, Seigneur de Zeuleukem, Conseiller de Son Altesse Monsieur le Prince d'Orange,

à La Haye.

Monsieur mon Intendant,

Enfin le sort nous enlève la divine Amarante, et bien que sa première estape soit à La Haye, je suis certaine que, vous y ayant pour quartier-maistre, elle y sera si bien accueillie que les frimats n'incommoderont point sa belle voix et que les fourrures dont elle s'est pourvue se pourront réserver pour les approches de la mer glacée. Ce n'est pas aussy pour la vous recommander que je l'accompagne de ses lignes, sachant que la générosité dont vous faites profession et estime que vous avez pour son mérite particulier, seront vers vous ses plus pressantes recommandations, mais bien pour vous apprendre que quelque bonne amie qu'elle me soit, je conçois desjà de la jalousie des caresses qu'elle va recepvoir de vous, et que pour m'en appaiser il faut que j'en sois de moitié partageant avec elle l'obligation qu'elle vous en aura. C'est ce que je feray très-asseurement et si je ne la connoissois trop sensible aux traits de la civilité, je la prétendrois toutte entière; puisque je mets à mon compte tout ce que l'honesteté des personnes de vostre sorte peut produire en sa faveur. Faites donc estat que jamais la Compagnie des Indes ne tira tant d'interests de ses traffiques que vous en allez recepvoir de vos accueils, puisque vous en aurez une double gratitude et qu'à ses sentiments de reconnoissance j'adjouteray un soin particulier de vous en tesmoigner ma satisfaction dans les occasions de vous faire parestre que je suis,

Monsieur mon Intendant,

¹vostre plus affectionnés amy
Béatrix.

À Anvers, le 12 Janvier 1653.

1. Kwalificatie en ondertekening autograaf.

Vertaling

Aan de heer [Constantijn] Huygens, heer van Zuilichem, raad van Zijne Hoogheid de prins van Oranje,

te Den Haag.

Mijnheer mijn intendant,

Uiteindelijk ontnemt het lot ons de goddelijke ²Amaranthe, maar hoewel haar eerste tussenstation Den Haag is, ben ik er zeker van dat zij met u als kwartiermeester daar zo goed zal worden ontvangen dat de rijp haar mooie stem niet nadelig zal beïnvloeden, en dat zij het bont waarvan zij zich heeft voorzien achter de hand zal kunnen houden totdat zij de ijszee nadert. Het is ook niet om haar bij u aan te bevelen dat deze regels haar vergezellen, omdat ik weet dat de edelmoedigheid, die kenmerkend voor u is, en de achting die u hebt voor haar bijzondere verdienste voor u de krachtigste aanbeveling vormen, maar om u te laten weten dat bij mij, wat voor goede vriendin zij ook van mij is, reeds enige jaloezie ontstaat ten aanzien van de weldaden die zij van u zal ontvangen en dat het, om mij daaromtrent gerust te stellen, nodig is dat ik ten halve met haar deelgenote ben in de verplichting die zij daardoor aan u zal hebben. Dat zal ik zeker doen, en als ik háár niet zeer gevoelig wist voor de uitingen van wellevendheid, zou ik deze grote gevoeligheid geheel voorwenden, zodat ik alles voor mijn rekening neem wat de oprechtheid van mensen van uw kaliber te harer gunste kan veroorzaken. U kunt erop rekenen dat de V.O.C. nooit méér winst uit haar handelspraktijken zal trekken dan u zult ontvangen voor uw gastvrijheid, omdat u dubbele dankbaarheid zult oogsten en omdat ik aan haar gevoelens van erkentelijkheid een bijzondere zorg zal toevoegen om u mijn tevredenheid te betuigen bij gelegenheid om u te laten blijken dat ik ben,

mijnheer mijn intendant,

uw toegenegen vriendin
Béatrix.

Antwerpen, 12 januari 1653.

BÉATRIX DE CUSANCE [ANTWERPEN]
AAN CONSTANTIJN HUYGENS (DEN HAAG)
23 JANUARI 1653
5267A

Antwoord op Huygens' brief van 8 januari 1653 (5264) en vervolg op Béatrix' brief van 12 januari 1653 (5267).

Samenvatting: Béatrix de Cusance bedankt Huygens voor het gezonden kleynood (met de afbeelding van Adam en Eva). Zij informeert naar het wel en wee van Anne de la Barre in Den Haag en vraagt of William Swann aldaar is.

Door Huygens beantwoord op 30 januari 1653 (5271).

Primaire bron: Den Haag, Kon. Huisarch., Inv. G1, nr. 9, dl. 1, map Béatrix de Lorraine, nr. 5: brief (dubbelvel, 15x21cm, ad | d; autograaf).

Vroegere uitgaven: Huysman 2006, II, pp. 19-19: volledig.

— Huysman & Rasch 2009, nr. 12, pp. 249-250: volledig, met Nederlandse vertaling (pp. 96-97).

Namen: Adam; Eva; Anne de la Barre; Amalia van Solms; Maria Henriëtte Stuart; William Swann.

Transcriptie

¹À Monsieur de Zulichem, Conseiller de Monsieur le Prince d'Orange,

à La Haye.

Ce 23 de l'an 53.

Monsieur de Suligoum,

Je n'ay pas assés des louanse pour vous faire ung remersyant tel que mérite le présant que vous m'avés envoyés, ny cellon la joye est le rèsantimant que j'en ay. Je souayterès que tout nos parant aye autant de générosités que vous en avés. Je ceray plus heureusse est auray plus de moyen de vous faire voir par esfect que je suis infinimant,

Monsieur mon Intendant est parant en Eve est en Adan,

vostre plus affectionnés amye

Béatrix.

N'aye nul paine à m'escire, est mandés-moy coume at réusy la voye de la Bare desvant vos Prinsesse, est sy Monsieur Souane est à La Haye.

Vostre présant ay admirés de tout ceux qui le voye, estant une piessse très-rare est qui l'orne fort ma galérie.

Vertaling

Aan de heer van Zuilichem, raadsheer van mijnheer de prins van Oranje,

te Den Haag.

1. Adres apograaf.

23 [januari 16]53.

Mijnheer van Zuilichem,

Ik heb niet genoeg woorden van lof om u te bedanken zoals het ²geschenk verdient dat u mij hebt gezonden en ook niet voor de vreugde en de waardering die ik eraan beleef. Ik zou willen dat al mijn verwanten evenveel edelmoedigheid bezaten als u. Ik zou dan gelukkiger zijn en beter in staat u te doen begrijpen dat ik voor altijd ben,

mijnheer mijn intendant en ³aanverwant door Eva en Adam,

uw toegewijde vriendin
Béatrix [de Cusance].

Schrijft u mij gerust en vertelt u mij hoe de stem van [Anne de] la Barre door de ⁴prinsessen bij u wordt gewaardeerd, en of de heer [William] Swann in Den Haag is.

Uw geschenk wordt bewonderd door ieder die het ziet; het is een zeldzaam stuk dat mijn verzameling ten zeerste siert.

2. De door Huygens gezonden camee met daarop afgebeeld Adam en Eva.

3. Toespeling op Huygens' gedicht 'Sur un tableau d'Adam et Ève' van 11 januari 1653 (Gedichten 5, pp. 35-36).

4. Amalia van Solms en Maria Henriëtta Stuart.

[CONSTANTIJN HUYGENS (DEN HAAG)]
AAN BÉATRIX DE CUSANCE [ANTWERPEN]
30 JANUARI 1653
5271

Antwoord op brieven van Béatrix de Cusance van 12 en 23 januari 1653 (5267 en 5267A).

Samenvatting: Huygens dankt Béatrix voor haar brieven. Anne de la Barre is nu in Den Haag en maakt furore ten overstaan van de koningin van Bohemen [Elisabeth Stuart], de prinses van Oranje [Maria Henriëtta Stuart] en de prinses-moeder [Amalia van Solms]. Huygens heeft een gedicht gemaakt op het vertrek van Anne naar Zweden, dat hij Béatrix nog zal toesturen.

Over een antwoord door Béatrix de Cusance is niets bekend. Huygens schreef opnieuw op 24 juli 1653 (5298A).

Primaire bron: Den Haag, Kon. Bibl., Hs. KA XLIX, dl. 2, p. 573: afschrift (Constantijn Huygens jr.).

Vroegere uitgaven: Worp 5, nr. 5271, pp. 165-166: onvolledig (<J'accepte pour ... de luy appartenir.>; <J'use du mieux ... le grand voyage qui luy reste.>) rest samengevat.

— Huysman 2006, II, pp. 19-20: volledig.

— Huysman & Rasch 2009, nr. 13, pp. 250-251: volledig, met Nederlandse vertaling (pp. 97-99).

Namen: Amaranthe (= Anne de la Barre); Anne de la Barre; Amalia van Solms; Elisabeth Stuart (koningin van Bohemen); Maria Henriëtta Stuart (prinses van Oranje).

Titels: 'À Madame de la Barre' (Huygens 1653; gedicht).

Transcriptie

Copie.

À la Duchesse de Lorraine.
Le 30e Janvier 1653.

Madame,

J'accepte pour un second présent la grace que me fait Vostre Altesse de recevoir en bonne part la liberté burlesque dont j'ay usé en lui représentant la proximité de sang dont j'ay l'honneur de luy appartenir. Il reste que mes portemens me rendent digne de la gloire du parentage, et que je garde de faire la beste, puisque Vostre Altesse me reçoit au rang des hommes, et ne fait pas scrupule de me qualifier petit-fils de son ayeul. C'est de quoi j'auray un soin ¹très-exact aux occasions que j'en rencontreray.

J'use du mieux que je puis de celle qu'il a pleu à Vostre Altesse me faire naistre, en nous envoyant la divine Amaranthe, qui est admirée et chérie icy selon son mérite. La Reine de Bohème et sa royale niepce ne se peuvent saouler de sa présence, et pour la première fois Madame la Princesse-Mère en a eu sa part chez la Reine, où ceste illustre fille eut une audience fort solemnelle, et où véritablement elle réussit à merveille. Elle loge aussi proche de ma maison qu'elle fut à Anvers de l'hostel de Vostre Altesse, de sorte que nous avons moyen de la veoir souvent, pour aultant que mes occupations me la permettent. Je tascheray de la persuader à attendre la saison plus adoucie pour le grand voyage que luy reste.

C'est de quoy Vostre Altesse verra un essay en certaine belle pièce rimée que j'ay produite en jouant sur ce subject. Cela ²n'a pu estre copié pour cest ordinaire, mon homme n'estant pas à la main. Une autre fois Vostre Altesse sera importunée, de quoy je luy demande pardon dès à présent, et la continuation de sa grace à souffrir que je me die,

Madame,

1. <très-exacte>.

2. Er lijkt te staan <n'au>.

[etc.]

Vertaling

Aan de hertogin van Lotharingen.
30 januari 1653.

Mevrouw,

Ik aanvaard als een tweede geschenk de genade die u mij bewijst door de kolderieke ³vrijheid, die ik heb genomen, welwillend te ontvangen, toen ik op de graad van bloedverwantschap zinspeelde, waarin ik de eer heb tot u te staan. Rest mij slechts mij door mijn gedrag de eer van deze verwantschap waardig te tonen en mij niet als een beest te gedragen, aangezien u mij als een menselijk wezen aanvaardt en er niet voor terugdeinst mij afstammeling van uw voorouder te noemen. Daarom zal ik mij bij voorkomende gelegenheden zeer in acht nemen.

Ik benut, zo goed als ik kan, ook die [gelegenheid], die u hebt willen scheppen door ons de goddelijke ⁴Amaranthe te zenden, die hier naar haar verdienste wordt bewonderd en geliefd is. De ⁵koningin van Bohemen en haar koninklijke ⁶nicht kunnen niet genoeg krijgen van haar aanwezigheid, en voor de eerste keer heeft mevrouw de ⁷prinses-moeder daarvan genoten bij de koningin, waar dit roemrijke meisje een zeer waardig gehoor had en waar zij werkelijk glansrijk slaagde. Zij logeert even dicht bij mij als [indertijd] in Antwerpen bij uw huis, zodat wij haar vaak kunnen opzoeken, voorzover mijn bezigheden dat toestaan. Ik zal proberen haar ertoe over te halen een wat milder jaargetijde voor de rest van haar reis af te wachten.

Hierover zult u een poging tot een mooi berijmd ⁸stuk ontvangen dat ik, spelend met dit onderwerp, heb gemaakt. Het kon niet meer vóór deze postdienst worden gekopieerd, omdat mijn bediende niet beschikbaar was. Ik zal u er een volgende keer mee lastig vallen, waarvoor ik bij voorbaat vergiffenis vraag, evenals om uw genade te mogen blijven ondervinden, dat ik mij mag noemen,

mevrouw,

[enz.]

3. 'Sur un tableau d'Adam et Ève,' 11 januari 1653 (Gedichten 5, pp. 35-36), meegestuurd met Huygens' brief van 8 januari 1653 (5264).

4. Anne de la Barre.

5. Elisabeth Stuart.

6. Maria Henriëtta Stuart.

7. Amalia van Solms.

8. Huygens' gedicht 'A Madame de la Barre,' 26 januari 1653 (Gedichten 5, pp. 35-37). Het is niet duidelijk wanneer Huygens het gedicht wél stuurde, zelfs niet óf hij het heeft gestuurd.

[CONSTANTIJN HUYGENS (DEN HAAG)]
AAN PIERRE CHANUT [STOCKHOLM]
3 FEBRUARI 1653
5273

Samenvatting: Huygens bericht Chanut dat Anne de la Barre op doorreis van Frankrijk naar Zweden in de Republiek [dat wil zeggen, bij Huygens] is aangekomen, en hoe hij probeert haar te bewegen met haar verdere reis naar het noorden nog even te wachten. Hij vraagt hem koningin Christina vast op de hoogte brengen van Annes komst en stuurt daartoe ook enkele gedichten op Anne mee. Huygens legt zich neer bij het feit dat hij nog steeds geen reactie van Christina van Zweden heeft op het zenden van de *Pathodia* en de *Momenta desultoria*. Hij vraagt zich af of er geen verkeerde indruk bestaat van zijn bedoelingen. Als dat zo is verzoekt hij Chanut hem daartegen te verdedigen. Geïnspireerd door het portret van Christina van David Beck voegt Huygens nog enkele gedichten toe.

Bijlagen: ‘À Madame de la Barre’ (Huygens 1653; gedicht); ‘À la Reine de Suède’ (Huygens 1653; gedicht); ‘In effigiem Reginæ Sueciæ’ (Huygens 1653; gedichten); ‘In eandem [= effigiem Reginæ Suecuæ] ad Chanutum Galliaë legatum’ [I-II] (Huygens 1653; gedichten).

Over een antwoord door Chanut is niets bekend.

Primaire bron: Den Haag, Kon. Bibl., Hs. KA XLIX, dl. 2, pp. 569-571: ontwerp (autograaf).

Vroegere uitgaven: Jonckbloet 1882, nr. 24, p. 19: onvolledig (<.qu’il n’y auroit ... en matiere de Musique.>; <P.S. Le Peintre Becq ... versez en ce stile.>).

— Worp 5, nr. 5273, p. 166: samenvatting.

— Rasch 2007, nr. 5273, pp. 964-969: volledig, met Nederlandse vertaling.

Namen: David Beck; Christina van Zweden; René Descartes; Anne Descouvemont; Anne de la Barre; Pierre de la Barre.

Namen Bijlage 1: Christina van Zweden; Oliver Cromwell; Elisabeth Stuart (koningin van Bohemen); Europa [mythologie]; Frederik III van Denemarken; Karel I van Engeland; Anne de la Barre; Maria Henriëtta Stuart; Neptunus.

Namen Bijlage 2: Christina van Zweden; Anna de la Barre.

Plaatsen Brief: Brabant [=Zuidelijke Nederlanden]; Frankrijk; Holland; Parijs; Zweden.

Plaatsen Bijlage 1: Denemarken; Engeland; Frankrijk; Holland; Zweden.

Plaatsen Bijlage 2: Parijs; Zweden/Sweden.

Titels: *Pathodia*; *Momenta desultoria*.

Titels Brief: *Pathodia*; *Momenta desultoria*.

Glossarium Brief: chant (gezing); musique (muziek).

Glossarium Bijlage 1: chanter (zingen); gazouillement (vogelgezing); harmonie (harmonie); musique (muziek); ramage (vogelgezing); tambour (tamboer); trompette (trompetter); voix (stem).

Glossarium Bijlage 2: chanter (zingen); ramage (gezing).

Transcriptie

À Monsieur Chanut, Ambassadeur pour le Roy Très-Chrétien à ¹....

3 Februarii 1653.

Monsieur,

À moins que de vous sauver en France, il n’y a guères d’apparence que vous eschappiez du babil d’une muse barbare qui désormais fait profession et habitude d’entretenir Vostre Excellence en la langue d’un país qu’elle n’a jamais veu. Pour ce coup toutefois, qui sera le dernier, s’il plaist à Dieu, j’ose espérer que l’occasion et le

¹ Niet ingevuld.

subject en justifiera l'importunité en quelque sorte. Il n'est pas, Monsieur, que vous ne soyez informé du voyage que la célèbre fille du Sieur de la Barre a entrepris sur les ordres et appointemens de la Reine de Suède. Vous aurez sceu depuis, comme en chemin faisant elle a passé de Brabant en Hollande, et vous jugerez, sans doute, avec nous, qu'elle fait sagement d'y séjourner quelques semaines, en attendant le renouveau, et Vostre Excellence n'aura point de peine à se représenter comme, ravi de son beau chant et du reste de ses perfections, qui sont très-aymables, nous contribuons tout ce qui nous est possible à luy figurer *el cuervo mas negro que sus alas*, à luy prescher les incommodités du voyage au nord en temp d'hiver, et, en somme, à l'en empêcher pour quelque temps par les divertissemens qu'il y a moyen de luy donner icy, où elle en donne de si beaux et de si agréables.

C'est donc d'icy, Monsieur, que *inventata est operi vel data causa meo*, et je m'avance à vous en faire veoir ceste copie pour si peut-estre la matière, qui est Françoisse et Suédoise en partie, vous faisoit juger qu'il n'y auroit point de mal que ceste merveilleuse Reine, que vous honorez si particulièrement et qui vous favorise d'une bienveillance si constante, fust informée avant-main par ces lignes de la valeur de la belle marchandise qui luy vient de Paris, au moins de l'estime qu'on en fait au Pais-Bas, où peut-estre nous | 570 | ne sommes pas plus ignorans arbitres du monde en matière de musique. Vostre Excellence en usera comme elle trouvera à propos. Il me suffira de luy avoir fait goûter mon dessein sans s'imaginer s'il luy plaist, que je me mette guères en peine de le veoir effectué ou point.

Il est vray, Monsieur, que les assurances qu'il vous a pleu me donner par le passé de ce que la Reine avoit intention de me tesmoigner par l'honneur de sa rescription que la liberté dont j'avois usé à luy faire part de nos divertissemens, ne luy avoit pas dépleu, m'avoient tenu lieu de chose faite comme ditte, et que, voyant ceste belle apparence évaporée, je n'ay pu m'empêcher de soupçonner que de mauvais offices doibvent avoir succédé aux bons, que je suis bien certain que Vostre Excellence m'a rendus en vertu et considération de la seule mémoire du commun ami incomparable que la Suède nous a enterré.

Mais il me reste assez de cœur pour dire que je porte ce malheur avec une modération pareille à celle dont j'eusse accueilli le bon visage que Sa Majesté eust daigné me faire, et me suis soigneusement retenu, comme vous avez veu, Monsieur, de vous en faire plus aucune instance, de peur qu'à la fin je ne tombasse dans le soupçon d'avoir eu des visées basses, d'avoir couché en joue à ceste Princesse à la mode de certaines âmes vices du mestier et, en somme, d'avoir un peu moins fait le Poète que l'escrocq.

Or, Monsieur, pour l'honneur de Dieu, s'il est possible que vous | 571 | ayez eu le moindre vent de semblable impression, que personne ne se peut laisser donner sans me faire la plus sanglante injustice du monde, je vous supplie à mains jointes de m'y defendre en faveur et au moyen des veritez que j'espère que vous aurez apprinses d'ailleurs, et de mon naturel et de ma condition, dont, graces à Dieu, ni l'un ni l'autre ne descendit jamais si bas, afin que si je doibs seul au monde veoir exclus de la faveur universelle dont ceste Reine oblige tout ce qui est digne et indigne de sa considération, que, dis-je la ²*spretæ injuria formæ* soit mon dernier supplice et qu'on ne le charge pas d'imagination préjudiciables à mon humeur. C'est une grace, Monsieur, que je vous demande pour la dernière de toutes celles dont vous puissiez vous souvenir d'avoir esté importuné par celui qui n'y pensera jamais sans rougir jusques à ce qu'il ayt trouvé moyen de reconnoistre quelque partie de vos civilités par des services dont le zèle et la promptitude vous puissent faire avouer qu'il est très-constamment etc.

Le peintre Becq, en passant par icy, nous a fait veoir le portraict de la Reine sa maistresse, ce qui m'a mis en humeur d'y appliquer l'epigramme que va cy-jointe, applaudée, j'ose dire, en quelque sorte par ceux de pardeçà qui sont versez en ce stile. D'autres niaiseries *eiusdem farinae aut farfassis* que j'y adjouste, serviront de couverte à la pièce principale et la charité de Vostre Excellence à tout.

² Vrij naar Vergilius.

Bijlage 1

À Madame de la Barre, sur les menaces de son départ.

Bel oiseau passager, dont le divin ramage
Réduit la liberté d'Hollande en esclavage,
Esclavage amoureux de tes gazouillemens,
Estimes-tu si peu nos applaudissemens?
À peine te void-on paroistre en nos campagnes,
Et tu cerches desjà la routte des montagnes,
Et tu chantes desjà ta retraite hors des bois,
Que tu viens d'animer de l'esclat de ta voix;
Et tu nous fais haïr ce que le monde adore,
Cest astre nouveau-né, qui transporte l'aurore
Du point de l'orient dans la minuict de nord;
Et tu ne conçois pas, comme Christine a tort
De t'offrir ses frimats et sa neige et sa glace,
Pour te veoir hazarder d'une plus fière audace
Une beauté plus tendre et des attraits plus doux
Que n'en fit veoir Europe à son taureau d'espoux!
Arreste, bel oiseau, il n'est filet ni cage
Dont nous te menacions: tout ne sera qu'homage,
Que vœu, que sacrifice, et régale et respects.
En plein païs d'amour, de musique et de paix,
Il n'est plus de canon, plus de poudre, plus d'armes,
Plus de trompette, plus de tambour, plus d'alarmes,
Qui trouble ton répos; un silence sans bruit,
Une tranquillité calme comme la nuict
Te lairra dominer dans nos forests plus sombres,
Où les vents seront moins entendus que les ombres,
Où la gresle cherra comme du grain sucré,
Plus douce que ne chet la pluye dans un pré,
Que la neige ne chet sur des flocons de laine.
La mer, qui désormais est lassé et hors d'haleine,
Cessera d'enrager et de nous envahir;
Si ce n'est que ses flots r'approchent, pour t'ouïr,
Et que le dieu Neptun, jaloux de la fortune
De nos heureux déserts, un peu nous importune.
Mais tu le calmeras, si bien que l'alcyon
Viendra s'y prévaloir de son attention.
En fin tout se taira; ciel et terre muette
Enseigneront la mer à devenir discrète.
Le pirate Breton, le parricide Anglois
Désarmera sa rage au charme de ta voix,
Et tu feras la paix que nous ne sçaurions faire
Entre les vieulx voisins d'Hollande et d'Angleterre,
Et tu ramèneras ce parlement sans foy
À réverer la fille et la sœur de son Roy.
Voix-tu, beau passager, à quel illustre usage
Nous taschons d'eslever l'honneur de ton passage?
Considère nos vœux et nos justes désirs.

Durant ces entretiens la douceur des zéphirs
Déglacera les mers que doit franchir ta barque:
Durant ces entretiens cest autre grand monarque
Que tu dois resjouir en tirant vers le nord,
Et qui desjà te guette et t'attend sur son bord,
Gousterà la faveur d'un delay d'importance,
Par où son Danemarq te semblera ta France,
Et te caressera d'un climat aussi doux
Qu'on en void habiter entre ta France et nous.

Fasse après le destin tout ce qu'il se propose:
Mais, si je suis prophète, et si dire je l'ose,
Il naistra du débat dans le septentrion,
À qui triomphera de la possession
De ta chère présence, et, si bien je raisonne,
Tu brouilleras la paix de couronne à couronne.
La Suède prétendra que par engagement
Tu luy dois les effects de ton consentement,
Le souverain voisin ne voudra pas demordre:
Qu'érelle d'Aleman, désordre sur désordre;
Guerre ouverte après tout, noise, contention
D'entre la bienséance et la prévention.

Mais je ne puis cesser de faire le prophète:
Après ce bel exploit, d'avoir rendu discrète
La mer et les Anglois, tu mettras, si tu veux,
L'harmonie et l'amour et la paix entre deux;
Et si sur les confins de ces vastes provinces
Tu touches doucement l'oreille de leur princes,
Tu les mettras d'accord, et ne manqueras pas
D'aussi bien réussir au nord qu'au païs-bas.

Seulement, pour jouir de tous les avantages
Du ciel, de ton mérite, et de tant de présages,
Pour arriver par tout en saison et à temps,
Escoute ce qu'en dit l'eccho des bois, attens.
Elle t'en diroit plus, mais elle est enrhumée.
J'acheveroy d'un mot mon poème et sa pensée;
Attens, ce disons-nous, qu'au prochain renouveau
Tu voyes le soleil ton page et ton flambeau.

26 Januarii, *Brevissimo impetu.*

Bijlage 2

À la Reine de Suède, pour elle-même

Reine, qui sçavez tout ce que sçait la Nature,
Vous sçavez de longtemps que l'unique Phénix
Revit en son brazier, et qu'en sa sépulture
Il engendre son Père en renaist de son Fils;
Mais vous ne sçaviez pas autre mystère estrange,
Que pour renaistre en Suède il est mort à Paris,
Qu'il est le véritable oiseau de paradis,

Et que, pour son ramage, il chante comme un ange.

Eodem [die].

Vertaling

Aan de heer Chanut, ambassadeur van de aller-christelijkste koning in [Stockholm].

3 februari 1653.

Mijnheer,

Tenzij u in Frankrijk een goed heenkomen zoekt, is het nauwelijks denkbaar dat u zult kunnen ontsnappen aan het geleuter van een barbaarse ³muze, die er voortaan de vaste gewoonte van zal maken u te onderhouden in de taal van een ⁴land waar zij nog nooit is geweest. In ieder geval durf ik te hopen dat deze keer, die de laatste zal zijn, als het Gode behaagt, de omstandigheden en het onderwerp het ongemak ervan tot op zekere hoogte zullen rechtvaardigen. U bent immers, mijnheer, vast en zeker op de hoogte van de reis die de beroemde ⁵dochter van de heer [Pierre] de la Barre heeft ondernomen, op bevel en aandrang van koningin [Christina] van Zweden. U zult intussen hebben vernomen dat zij via de Zuidelijke Nederlanden in Holland is aangekomen, en u zult zonder twijfel met ons van oordeel zijn dat zij er verstandig aan doet wanneer zij daar enkele weken blijft in afwachting van het voorjaar, en u zult zich al helemaal gemakkelijk kunnen voorstellen hoe wij, verrukt van haar fraaie zang en haar andere voortreffelijkheden, die zeer beminlijk zijn, alles ertoe bijdragen haar ⁶de raaf zwarter¹ te laten schijnen dan ⁷zijn vleugels,¹ en haar te doordringen van de ongemakken van een reis naar het noorden in de winter, en, kortom, haar daarvan te weerhouden door haar de geneugten die ons hier ter beschikking staan aan te bieden, waarvan zij[zelf] zoveel schone en aangename [voorbeelden] geeft.

Hierdoor is het dus, mijnheer, dat ⁸deze zaak nu mij als werk is gevonden of gegeven,¹ en ik ga zover jegens u om u deze ⁹kopie ervan te sturen, om te zien of deze materie, die deels Frans en deels Zweeds is, u tot het oordeel kan brengen dat er geen kwaad in steekt dat deze wonderbaarlijke ⁷koningin, die u zo bijzonder eert en die [op haar beurt] u met zo'n aanhoudende welwillendheid begunstigt, door deze regels op voorhand op de hoogte wordt gebracht van de waarde van de fraaie koopwaar die uit Parijs naar haar toe komt, althans naar de waarde die men er in de Lage Landen aan hecht, waar wij wellicht niet de meest onwetende beoordelaars zijn waar het om muziek gaat. U moge ermee doen wat u gepast zal achten. Het zal mij voldoende zijn dat zij mijn bedoeling zal hebben leren kennen, zonder mij te verbeelden of het haar zal bevallen, iets waarvoor ik nauwelijks of helemaal geen moeite doe.

Het is waar, mijnheer, dat de verzekeringen die u mij in het verleden hebt willen geven dat de koningin voornemens was mij door de eer van een antwoord te getuigen dat de vrijheid die ik mij had veroorloofd haar deelgenoot te maken van mijn ⁸vrijtijdsbestedingen haar niet had mishaagd, bij mij post hadden gevat als een zaak gedaan zoals gezegd, en dat ik mij, nu ik bemerk dat deze schone schijn is vervlogen, niet los kan maken van de gedachte dat slechte diensten de goede moeten hebben opgevolgd, die u, naar ik heel zeker ben, mij hebt bewezen vanwege en indachtig alleen al de onvergelykelijke gemeenschappelijke ⁹vriend, die Zweden voor ons heeft begraven.

Ik heb echter nog genoeg hart over om te zeggen dat ik dit ongeluk draag met een gelijkmoedigheid die even groot is als die waarmee ik de vriendelijke blik zou hebben ontvangen, die Hare Majesteit mij zou hebben

³. Huygens.

⁴. Frankrijk.

⁵. Anne de la Barre.

⁶. 'À Madame de la Barre,' met 'A la Reine de Suède,' 26 januari 1653 (Gedichten 5, pp. 35-37).

⁷. Christina van Zweden.

⁸. *Pathodia, Momenta desultoria*.

⁹. René Descartes.

vervaardigd, en ik heb mij zorgvuldig ervan weerhouden, zoals u hebt bemerk, mijnheer, u daarover in enig opzicht lastig te vallen, om te vermijden uiteindelijk de verdenking op mij te laden lage bedoelingen te hebben gehad, alsof ik het op deze vorstin zou hebben gemunt op de manier van sommige lieden die een smet zijn op het vak, en ik het niet zozeer als dichter danwel als oplichter zou hebben gedaan.

Welnu, wanneer het mogelijk is, mijnheer, in Godsnaam, dat u slechts een heel klein beetje een dergelijke indruk heeft gekregen, die niemand kan krijgen zonder mij het meest schokkende onrecht ter wereld aan te doen, dan smee ik u met samengevouwen handen mij daartegen te mijnen voordele te verdedigen en door middel van de waarheden waarvan ik hoop dat u ze ook uit andere bronnen zal hebben vernomen, en vanwege mijn karakter en mijn positie, die, Gode zij dank, geen van beide zo laag-bij-de-gronds zijn geweest, zodat, wanneer ik als enige ter wereld [mij] verstoken moet zien van de algemene gunst, waarmee deze koningin alles wat haar aandacht waard is, en ook wat haar aandacht niet waard is, aan haar verplicht, zodat, zo zeg ik, ^Lhet onrecht een afgewezen schone aangedaan^J mijn laatste marteling moge vormen, en dat men deze niet belast met voorstellingen die onrechtvaardig jegens mijn aard zijn. Deze gunst, mijnheer, vraag ik u als laatste van alle waarmee u zich zou kunnen herinneren te zijn lastiggevalen door hem die nooit zonder schaamrood daaraan zal kunnen terugdenken totdat hij eenmaal de gelegenheid zal hebben zijn erkentelijkheid te tonen voor enig deel van uw beleefdheden, door diensten, waarvan de ijver en de directheid u kunnen doen toegeven dat hij werkelijk voortdurend is,

[enz.]

De schilder [David] Beck, die hier langs is geweest, heeft ons het portret getoond van zijn meesteres de ¹⁰koningin, wat mij in de stemming bracht het ¹¹epigram erover toe te schrijven dat u hierbij aantreft, enigermate toegejuicht, durf ik zeggen, door degenen van alhier die met deze stijl bekend zijn. Andere ¹²onnozelheden, ^Luit hetzelfde deeg gekneed,^J die ik eraan toevoeg mogen dienen tot bijgerechten bij de hoofdschotel, en omwille van uw goedgunstigheid jegens alles.

Bijlage 1

Aan mevrouw [Anne] de la Barre, op haar dreigende vertrek

Schone trekvogel, wier goddelijke gezang
De Hollandse vrijheid in slavernij verandert,
Een slavernij die uw gekweel bemint,
Waardeer je zo weinig onze toejuichingen?
Nauwelijks zien we je verschijnen in onze velden,
of je zoekt je weg naar de bergen
En zing je al het afscheidslied buiten het bos,
Dat je zojuist met de schittering van je stem tot leven bracht,
en doe je ons haten wat de wereld aanbidt:
Deze nieuw-geboren ster die de dageraad
Verplaatst van het oosten naar de noordelijke middernacht.
En u begrijpt niet hoeveel onrecht Christina doet
Door je haar rijp en haar sneeuw en haar ijs aan te bieden,
Om je te zien riskeren met meer trots en stoutmoedigheid
Een schoonheid breekbaarder en een bekoorlijkheid zoeter

¹⁰. Christina van Zweden.

¹¹. 'In effigiem Reginae Sueciae,' 18 januari 1653 (Gedichten 5, p. 34).

¹². 'In eandem [= effigiem Reginae Sueciae] ad Chanutum Galliae Legatum,' [I-II], 19, 23 januari 1653 (Gedichten 5, p. 35).

Dan die welke ¹³Europa liet zien aan haar stierlijke ¹⁴echtgenoot!

Blijf toch, mooie vogel, hier is noch net, noch kooi
waarmee we je bedreigen: hier is slechts eerbetoon,
Toewijding, opoffering, onthaal en respect.
Midden in het land van liefde, muziek en vrede
Is geen kanon meer, geen kruit, geen wapen,
Geen trompet, geen trommel, geen alarm
Dat uw rust verstoort. Een stilte zonder geluid,
Een kalme rust als van de nacht
Zal je laten heersen over onze donkerste wouden,
waar de winden korter zijn dan de schaduwen,
waar de hagel zal vallen als suikerkorrels,
zachter dan de regen valt in een weide,
Dan de sneeuw valt op vlokken wol.
De zee, die voortaan moe is en buiten adem,
zal stoppen met woeden en ons aanvallen,
wanneer het niet is omdat zijn golven ons opzoeken om u te horen
of omdat de god Neptunus, jaloers op het geluk
van onze blijde droge streken ons een beetje lastigvalt.
Maar jij zult ze wel kalmeren, zodat de ¹⁵ijsvogel
Zal komen om zich te laten voorstaan op zijn aadacht,
Ten slotte zal alles stil zijn; de stomme hemel en aarde
Zullen de zee leren beleefd te zijn.
De Bretonse ¹⁶piraat, de Engelse ¹⁷vadermoordenaar
Zal ¹⁸zijn woede ontwapenen onder de bekoring van je stem,
En je zult de vrede brengen die wij niet konden sluiten
Tussen de oude Hollandse en Engelse burens,
En jij zult dit goddeloze parlement ertoe terugbrengen
Om de ¹⁹dochter en de ²⁰zuster van zijn ²¹koning te vereren.
Zie je, mooie doortrekker, tot welk illuster doel
Wij trachten de eer van uw doortocht te verheffen?
Luister naar onze wenssen en rechtvaardige verlangens.
Tijdens deze bezigheden zal de zoetheid van de westenwind
Het ijs ontdooien dat je schip moet laten passeren.
Tijdens deze bezigheden zal deze andere grote ²²koning,
Dien je moet verblijden op je weg naar het noorden,
En die al op de uitkijk staat en je verwacht aan zijn kust,
Het genoegen smaken van een beduidend oponthoud,
Waardoor zijn Denemarken je voorkomt als Frankrijk,
En je zal plezieren met een sfeer even fijn
Als men ziet bestaan tussen jouw Frankrijk en jezelf.

¹³. De Europa uit de mythologie.

¹⁴. Zeus.

¹⁵. Naar de mythologische figuur Alcyone. ‘Alcyonische dagen’ (‘dagen van de ijsvogel’) zijn de rustige dagen rond midwinter.

¹⁶. Robert Blake, de Britse admiraal?

¹⁷. Oliver Cromwell.

¹⁸. Dat wil zeggen, die van de ijsvogel.

¹⁹. Henriëtte Maria Stuart, de weduwe van Willem II.

²⁰. Elisabeth Stuart, de koningin van Bohemen.

²¹. Karel I.

²². Frederik III van Denemarken.

Laat daarna het lot alles doen wat het wil.
Maar, als ik profeet ben en als ik het durf zeggen,
Hij zal ontstaan uit de redetwist in het noorden,
Bij hem die het bezit wint
Van uw kostbare aanwezigheid, en, als ik het goed heb,
Zul je de vrede tussen de twee kronen in gevaar brengen.
Zweden zal beweren dat je door je engagement
Hem de gevolgen van je toestemming verschuldigd bent.
De soevereine buur zal niet aflaten:
Alemanse strijd, rel op rel,
Tenslotte open oorlog, rumoer, twist
Tussen de welvoeglijkheid en de vooringenomenheid.
Maar ik kan niet ophouden de profeet te spelen.
Na dit mooie resultaat om tot zwijgen te hebben gebracht
De zee en de Engelsen, zul je, als je wilt,
De harmonie en de liefde en de vrede brengen tussen deze twee,
En als je aan de grenzen van deze uitgestrekte gebieden
Zachtjes de oren beroert van hun vorsten,
Zul je ze in harmonie brengen, en zul je
even goed slagen in het noorden als in de Lage Landen.
Maar, om van alle voorrechten te genieten,
Van de hemel, van je verdienste en van zoveel vooruitzichten,
Om alles te bereiken in het goede seizoen en op tijd,
Luister naar wat de echo van het bos je vertelt, wacht.
Hij wou je nog meer vertellen, maar hij is verkouden.
Ik zal met een enkel woord mijn gedicht en zijn gedachten afmaken:
Wacht, dat zeggen wij, totdat met de nieuwe lente
Je de zon ziet als je begeleidster en je fakkel.

26 januari [1653], ^Lin een opwelling.^L

Bijlage 2

Aan de koningin van Zweden, voor haarzelf

²³Koningin, die alles kent wat de natuur kent,
U weet al lang dat de ²⁴feniks, enig in zijn soort,
Herleeft in zijn vuurgloed, en dat hij in zijn graf
Zijn vader verwekt en uit zijn zoon wedergeboren wordt;
Maar gij kent misschien niet dit andere vreemde mysterie,
Dat hij om in Zweden te worden wedergeboren in Paris dood is,
Dat hij de ware paradijsvogel is
En dat hij, gehoord zijn gezang, zingt als een engel.

Op dezelfde dag.

²³. Christina van Zweden.

²⁴. Anna de la Barre.

[CONSTANTIJN HUYGENS (DEN HAAG)]
AAN CLAUDE DE SAUMAISE [LEIDEN]
10 FEBRUARI 1653
5275

Antwoord op Saumaises brief van 5 februari 1653 (Worp 5, nr. 5274, p. 167).

Samenvatting: Huygens zendt Saumaise enige Franse gedichten die hij naar aanleiding van het verblijf van Anne de la Barre heeft geschreven. Hij kleedt het geheel in met een zeer bescheiden formulering. Anne zal nog steeds doorreizen naar Zweden, maar wacht op aandringen van haar vader en Huygens een beter jaargetijde af.

Bijlagen: ‘À Madame de la Barre’ (Huygens 1653; gedicht); ‘In Th. Graswinckelii ... vindicias’ (Huygens 1653; gedicht); ‘In effigiem Reginæ sueciæ’ (Huygens 1653; gedicht).

Over een antwoord van Saumaise is niets bekend.

Primaire bron: Den Haag, Kon. Bibl., Hs. KA XLIX, dl. 2, pp. 565-566: afschrift (autograaf).

Vroegere uitgaven: Jonckbloet 1882, nr. 25, p. 20: onvolledig (<Une belle fille ... beaucoup d’inquiétude>, <et quelque soir ... voisins d’outre-mer.>).

— Worp 5, nr. 5275, pp. 167-168: volledig.

Namen: David Beck; Christina van Zweden; Anne Descouvemont; Anne de la Barre; Joseph de la Barre; Pierre de la Barre; Lodewijk; Pythagoras; Quintilianus.

Plaatsen: Frankrijk; Parijs; Zweden.

Glossarium: organiste (organist).

Transcriptie

Copie.

À Monsieur de Saumaise.
10 Febvrier 1653.

Monsieur,

Je plain la cause de vostre silence et ne laisse pas de m’en resjouir, sorti que je me voy de l’appréhension d’avoir fait quelque pas en arrière dans le partage que j’ay présumé de posséder en vos bonnes graces. Et puisque vous me faites l’honneur de me les continuer, j’ose vous donner parole que je seray soigneux de mon costé de les conserver par toutes les voyes de mon pouvoir. J’accepte pour une marque signalée de la constance de ceste amitié la bonté dont vous usez à recevoir les petites ravauderies dont j’ay prins la liberté de vous importuner. Ne vous hastez pas de vous en repentir, j’auray tantost fait.

En voyci une nouvelle mais, j’espère, une dernière ondée. Une belle fille de Paris, que vostre grande Reine de Suède fait venir au septentrion, sur des appointemens nobles et très-royaulx, attend icy le renouveau pour achever ce voyage dont le père (organiste du Roy et grand homme en son mestier, par où je le cognois de longtemps) est en beaucoup d’inquiétude et me prie de modérer un peu la précipitation qui pourroit emporter ceste fille, et sa mère et son frère qui l’accompagnent, pour se haster de satisfaire aux curiositéz de la Reine.

Hinc lecta est operi vel data causa meo, et quelque soir après soupper il m’a prins envie de luy en chanter quelque mot en rime François, dont la copie va cy-jointe aveq quelqu’autre pièce de plus haut goust contre nos beaux voisins d’outre mer.

Vous voulez, Monsieur, que je vous croye hors d’habitude de la langue Latine; je prens cela pour le mot à rire, et puisque toutefois vous estes dans une inclination présente pour le François, ¹*sequor non passibus æquis*, et vous entretien du langage de chez-vous. Vous trouverez qu’il sent bien fort le chez-moy, mais vous me devez la grace que peut prétendre tout estrange et dont j’avoue avoir plus besoin que personne. Aussi ne la

1. Vergilius, *Æneis*, 2, 724: ‘... sequiturque patrem non passibus æquis.’

voudriez vous pas refuser à un homme qui ne mit jamais le pied en France et ne sçauroit presque se faire entendre aux François que par glossaires et calepins. Je revien cependant à mes flustes pour ce coup et vous rassassine de mon Latin, un peu satisfait, j'advoue, de l'épigramme que vous voyez sur le portraict de la Reine de Suède que son peintre Becq nous fit veoir il y a quelques | 566 | sepmaines. Je vous supplie de me dire franchement si vous oseriez souscrire au jugement favorable que l'on en a voulu faire icy, ou s'il fault que je pratique la leçon du philosophe et me die ²'B± B" DX\$O<', me voyant dans l'approbation du commun. Ne craignez pas, s'il vous plaist, de me censurer aveq rigueur. Je suis tout susceptible de correction, et non que d'un Saumaise, je la souffre de mon inférieur, sachant combien nous avons la veue courte en nos défauts, et comme nous sommes juges incompetents de nos productions, ³*antequam refrigeratus sit inventionis amor*, comme dit, ce me semble, Quintilien ou quelqu'autre. Que si toutefois, Monsieur, vous vous disposez à juger *cum pluribus, hoc vultu me non indigna locutum*, et que ceste merveilleuse Princesse pourroit souffrir de veoir quels sont les sentimens que nous avons de son prodigieux mérite, je seray plus ayse que cela ne fasse par vostre moyen que par d'autres qui s'y pourroyent employer. À vous la disposition, qui me sera bonne et agréable, en quelque façon vous en usiez. Excusez tout ce babil et ce barbarisme. Un homme qui sort de sa goutte peut gouter toute sorte de divertissement, puisque la folie mesme des insenséz *facit ad ornatum universi*.

Quand vous serez revenu en plus belle humeur, j'attendray sçavoir ce qu'il y a *sub incude* en vostre estude. Il est bien temps de finir, puisque la rime commence à se mettre de la partie malgré moy, qui suis véritablement,

etc.

Vertaling

Aan de heer de Saumaise.
10 februari 1653.

Mijnheer,

Ik betreure de reden van uw ⁴stilzwijgen en kan niet nalaten mij erover te verheugen, nu ik mij bevrijd zie van de vrees dat ik enige stappen terug zou hebben gedaan in het aandeel dat ik meende te bezitten in uw goede gunsten. En aangezien u mij de eer aandoet mij hiervan te blijven verzekeren, durf ik u mijn woord te geven dat ik van mijn kant zeer zorgvuldig zal zijn om ze te behouden, met alle middelen die in mijn vermogen liggen. Ik aanvaard als duidelijk teken van de bestendigheid van deze vriendschap de goedheid waarvan u zich bedient om de ⁵broddelwerkjes te ontvangen, waarmee ik zo vrij ben u lastig te vallen. Haast u niet er spijt van te krijgen: ik ben bijna klaar.

Hier is een nieuwe, zij het, naar ik hoop, laatste golf. Een mooi ⁶meisje uit Parijs, dat uw grote ⁷koningin van Zweden naar het noorden laat komen op edele en koninklijke afspraken, wacht hier op de lente om deze reis voort te zetten, waarover haar ⁸vader (organist van de ⁹koning [van Frankrijk] en een groot man in zijn vak, om welke reden ik hem reeds lang ken) zich zeer ongerust maakt en mij verzoekt de overhaasting een

2. Pythagoras, *Carmen aureum*, 42: 'B± B" DX\$O<; J\ \$D, >"; J\ : @4 *XF< @Û6 !J, 8XF20;'

3. Quintilianus, *Epistola ad Tryphonem*, 2: 'ut refrigerato inventionis amore, diligentius repetitos tamquam lector perpendere.'

4. Huygens had op 12 januari 1653 aan Saumaise geschreven (Worp 5, nr. 5266, pp. 163-164) en hem daarbij enkele gedichten gestuurd (zie onder). Saumaise antwoordde pas op 5 februari (Worp 5, nr. 5274, p. 167), met de verontschuldiging dat hij een aantal dagen zijn hand niet had kunnen gebruiken. Huygens betreurt daarom de blessure, maar is tegelijk verheugd dat er geen diepere grond voor het uitblijven van een reactie was.

5. 'Fuga classis anglicanae,' 30 december 1652 (Gedichten 5, pp. 31-33); 'Fortunata clades' 5, 2-7 januari 1653 (Gedichten 5, pp.30-31).

6. Anne de la Barre.

7. Christina van Zweden.

8. Pierre de la Barre.

9. Lodewijk XIV.

beetje te temperen, die dit meisje zou kunnen verleiden, zo ook haar ¹⁰moeder en haar ¹¹broer, die haar vergezellen, om zich te haasten de nieuwsgierigheid van de koningin te bevredigen.

↳ Hieruit is de aanleiding voor mijn werk gevonden en gegeven,↳ en op zekere avond na het eten kreeg ik zin om haar in een paar Franse ¹²dichtregels toe te zingen, waarvan een afschrift hierbij gaat, met nog een ander ¹³stuk van betere smaak, gericht tegen onze beste overzese bureu.

U wilt mij doen geloven, mijnheer, dat u het ¹⁴Latijn ontwend bent. Ik houd dit voor een grapje, maar aangezien u evenwel op dit moment de voorkeur geeft aan het Frans, ¹⁵↳ volg ik met ongelijke passen,↳ en zal ik u in uw moedertaal ¹⁶onderhouden. U zult bemerken dat die veel van mijn eigen moedertaal in zich bergt, maar u bent mij de vergeving schuldig die elke vreemdeling mag opeisen en die ik erken meer nodig te hebben dan wie dan ook. U zult deze dan ook niet weigeren aan een man, die nog nooit één voet in Frankrijk heeft gezet en bijna niet zou weten hoe zich voor Fransen verstaanbaar te maken, tenzij door middel van woordenlijsten en aantekenboekjes. Ik keer intussen voor deze keer naar mijn uitgangspunt terug en vermoed u opnieuw met mijn Latijn, enigszins voldaan, ik erken het, over het ¹⁷punt dicht dat u ziet op het portret van de koningin van Zweden, dat de schilder [David] Beck ons enige weken geleden toonde. Ik verzoek u mij openhartig te zeggen, of u het gunstige oordeel zou durven onderschrijven dat men hier erover heeft willen geven, of dat ik de les van de ¹⁸filosoof in de praktijk moet brengen en tot mijzelf moet zeggen: ¹⁹↳ 'Waar heb ik gefaald↳?', nu het volk mij waardeert. Weest u niet bang, alstublieft, om mij streng te beoordelen. Ik sta geheel open voor verbetering en dat niet alleen door een Saumaise, maar ik verdraag die ook van een ondergeschikte, wetende hoezeer wij bijziend kunnen zijn voor onze tekortkomingen, en hoezeer wij ondeskundige beoordelaars van eigen werk zijn ²⁰↳ voordat de liefde tot wat wij hebben gemaakt is bekoeld,↳ zoals, naar het mij lijkt, Quintilianus of iemand anders heeft gezegd. Indien u echter, Mijnheer, geneigd bent te oordelen ↳ met anderen samen, dat ik geen onwaardige dingen heb gezegd over deze afbeelding,↳ en als deze wonderbaarlijke vorstin zou kunnen verdragen de gevoelens te zien die wij koesteren ten aanzien van haar buitengewone verdiensten, zou ik meer gerustgesteld zijn als dat via u zou gaan dan via anderen die zich daartoe zouden kunnen lenen. Aan u [zij] de beschikking, die mij goed en aangenaam zal zijn, hoe u deze ook laat uitvallen. Excuus voor al dit gebabbel en het verkeerde taalgebruik. Iemand die zich niet tot zijn smaak beperkt, kan van elke vorm van vermaak genieten, omdat zelfs de dwaasheid van de dommen ↳ bijdraagt aan de pracht van het heelal.↳

Wanneer u weer in een betere stemming bent, reken ik erop te vernemen wat er ↳ op het aambeeld↳ is in uw onderzoek. Het is tijd om te eindigen omdat er gerijmel insluipet ondanks mijzelf, die waarlijk is,

enz.

10. Anne Descouvemont.

11. Joseph de la Barre.

12. 'A Madame de la Barre,' 26 januari 1653 (Gedichten 5, pp. 35-37).

13. 'In Th. Garswinckelii liberi maris vindicias contra Weldodium,' 28 januari 1653 (Gedichten 5, p. 38).

14. Huygens had Saumaise op 12 januari in het Latijn geschreven; Saumaise schreef in zijn Franse antwoord dat hij het Latijn had verleerd.

15. Vergilius, *Aeneis*, II, 724: '... en hij volgt de vader met ongelijke passen.'

16. 'À Madame de la Barre,' met 'A la Reine de Suède,' 26 januari 1653 (Gedichten 5, pp. 35-37).

17. 'In effigiem Reginae Sueciae,' 18 januari 1653 (Gedichten 5, p. 34).

18. Pythagoras.

19. Pythagoras, *Carmen aureum*, 42: 'Waar heb ik gefaald? Wat heb ik gedaan? Wat heb ik nagelaten te doen wat ik had moeten doen?'

20. Quintilianus, *Epistola ad Tryphonem*, 2: '... dat ik, nadat de vreugde over het schrijven wat was afgekoeld, ik des te nauwkeuriger het geschrevene meermaals als lezer zou overwegen.'

CONSTANTIJN HUYGENS (DEN HAAG)
AAN [ABRAHAM VAN WICKEVOORT (PARIJS)]
12 FEBRUARI 1653
5276

Samenvatting: Huygens schrijft Wickevoort eerst over hun beider investeringen in Zwitserland. Hij stuurt hem zijn gedicht op de reis van Anne de la Barre naar Zweden en dat op het portret van Christina van Zweden door David Beck.

Bijlagen: ‘À Madame de la Barre’ (Huygens 1653; gedicht); ‘In effigiem Reginae Sueciæ’ (Huygens 1653; gedicht).

Over een antwoord door Wickevoort is niets bekend.

Primaire bron: n Haag, Kon. Bibl., Hs. KA XLIX, dl. 2, pp. 563-564: afschrift (Constantijn Huygens jr.).

Vroegere uitgaven: nckbloet 1882, nr. 26, pp. 20-21: onvolledig (<Vous trouverez ... moins que rien>, <Quand le feu ... comme poësies et airs, etc.>).

— Worp 5, nr. 5276, pp. 168-169: volledig.

Namen: David Beck; Christina van Zweden; Anne de la Barre; Joseph de la Barre; Elias de la Primaye; Daniël de Morlot; David de Morlot; Pythagoras; Joachim van Wickevoort.

Plaatsen: Bern; Frankrijk; Zweden; Zwitserland.

Titels: *Ballet de la nuit* (1653, Parijs).

Glossarium: air (lied); ballet (ballet); chant (lied); chanteuse (zangeres); pièce (compositie); science en musique (muzikale vaardigheid).

Transcriptie

Copie.

À La Haye, ce 12e Fevrier 1653.

Monsieur,

Quand j’ay veu Monsieur vostre frère se dispenser de la peine d’assister à nos petites assemblées Suisses, et se contenter d’en sçavoir les résolutions, j’ay creu que pour le moins il vous devoit les soins de vous en tenir adverti. Mais enfin je le trouve aussi mauvais escrivain que Résident, le meilleur de ses payemens ne consistant qu’en assignations, à quoy je suis bien content de supplier parfois, mais quand vous examinez qui de deux en a le plus et le moins de loisir pour la pluspart du temps, je pense que vous trouverez plus à propos d’exécuter vostre débiteur principal que non pas la caution, qui n’est qu’accessoire. Pour le présent je n’ay pas grand’ chose à vous dire sur ledit sujet de nostre malheureux canal, sinon que nous attendons sçavoir comment aura esté receue l’offre que nous avons faicte au Baillif de Morges, cousin de Monsieur Morlot, que nous avons seul en teste, de contribuer quelque pièce d’argent chacun à rate de ses portions, pour le dédomager en partie des grosses sommes qu’il prétend avoir desbourssées pour la conservation de tout, sans cependant nous satisfaire par l’exhibition de comptes formels et signés, par le[s]quels il nous puisse paroistre que c’est que nous devons, ou bien que c’est qui nous est deu par ceux qui ont manié la mise et la recepte du canal. Personnes toutes constituées par luy seul, et de l’administration desquels, après tout, il prétend ne devoir aucunement respondre, qui est une misérable condition pour nous autres, qui sommes loing de là et ne voyons rien que par les yeulx d’autruy.

Cependant, si ce galant homme prétend le frein aux dents et se mocque de nos offres, il ne reste que de le veoir excercer sur nostre bien l’exécution dont il nous a menacez, et de laquelle l’autorité qu’il a en son país le fera aisément veoir à bout, non obstant tout ce que nous avons tasché de luy opposer, jusques à des lettres de cest Estat-icy à celuy de Berne, qu’il est en son pouvoir de faire considérer ou rejeter comme il luy plaist.

Voyez où nous en sommes, depuis qu’un honeste homme, à qui nous avions à faire, en se trompant soy-mesme, nous a trompéz. C’est le pauvre De la Primaye qui s’est ruiné inutilement, jusques à ce que d’autres

intéressez ont esté obligez de mettre la main à l'œuvre, qui présentement nous tyrannisent au subject de ce remboursement que nous ne pouvons sçavoir s'il leur est deu ou point, tant qu'il ne nous en couste par des comptes legitimez et vérifiez. Quand il nous en sera venu d'autres nouvelles, je vous en feray part, ou bien en instrueray vostre frère, qui, j'espère, s'en voudra acquitter comme il doibt et, en somme, le pourroit, en faisant copier pour vous les lettres qui nous viennent et que nous rescrivons sur ce subject, qui seroyent les meilleurs informations que vous en sçauriez avoir.

Vous trouverez dans ce pacquet des pièces de nature fort différente d'avec celles dont je viens de parler. Ce sont de mes rêveries d'après-souper, produites ces jours passez à l'occasion ¹du voyage de la belle fille de La Barre, que vous avez laissé sortir de France pour aller trouver la Reine de Suède. C'est véritablement une agréable chanteuse et accompagnée d'un jesusne garçon de frère, dont la science en musique m'est encor plus chère | 564 | que le beau chant de la sœur.

Voyez cependant, comme les ²enragez des poètes se plaisent à attrapper toutes sortes de subjects pour avoir matière de rimer, et ne croyez pas que c'est icy l'effect d'une oisiveté présente que je jouisse (car certes je n'en jouis point) mais que c'est mon ancienne coutume et dont j'ay usé au plus pressé de mes occupations, de me desbander l'esprit sur de ce divertissemens qui ça et là rejouissent quelque lecteur et rencontrent parfois la fortune de quelque applaudissement. Pour vous, Monsieur, qui avez fait coutume de me traiter bénignement, j'ose vous produire ces sottises, mais faites-moy la grace ou la justice de ne les communiquer à personne en France qui ne soit informé en mesme temps que ce sont des tastonemens d'un estranger en une langue qu'il n'a jamais ouy parler au país d'où elle est.

J'y adjouste une épigramme Latyne pour un portraict de la Reine de Suède, que son peintre nous a fait veoir icy, et pour ceste petite pièce je souffre que vous vous la fassiez expliquer par vos litérateurs et ne seray pas marry de sçavoir s'ils voudront soubcrire au jugement qu'on en a voulu faire si universellement icy, qu'enfin j'ay pensé si je ne devois pratiquer la leçon de Philosphe et me dire: 'Où ay-je failly?', voyant que le peuple m'approuve.

Que de papier brouillé pour vous dire moins que rien! Excusez-en la saisi pour ceste fois. Je ne retourneray plus sans matière de plus d'importance.

Quand le feu aura esté mis à vostre poudre, c'est à dire quand en un soir vous aurez veu évaporer en fumée l'énorme dépence de vostre ballet, je vous demande la communication des pièces qui y auront servy et seront communicables comme poésies et airs etc.

À moins que de cest etc., je n'eusse pas trouvé icy où vous dire que je suis,

Monsieur,

[etc.]

Vertaling

Den Haag, 12 februari 1653.

Mijnheer,

Toen ik bemerkte dat mijnheer uw ³broer niet de moeite nam aanwezig te zijn bij onze kleine Zwitserse ⁴vergaderingen en het voldoende vond kennis te nemen van de beslissingen, dacht ik dat hij u tenminste verplicht was u daarvan op de hoogte te houden. Maar uiteindelijk blijkt hij een even slecht schrijver als resident te zijn, daar [zelfs] zijn beste betalingen slechts uit schuldbekentenissen bestaan, waaraan ik gaarne af en toe iets toevoeg, maar wanneer u gaat onderzoeken wie van de twee daarvoor meestal de meeste en de

1. <de>.

2. <enrager>.

3. Joachim van Wickevoort.

4. Zie Worp 5, p. 169, n. 1 voor een toelichting op deze zaak.

minste tijd heeft, dan denk ik dat u het passender zult vinden over uw grootste schuldenaar het vonnis te voltrekken dan over de borg, die bijkomstigheid is. Op dit moment heb ik u niet veel te zeggen over ons ongelukkige kanaal, behalve dan dat wij erop wachten te vernemen hoe het aanbod is ontvangen dat wij hebben gedaan aan de ⁵[oud-]baljuw van Morges, neef van de heer [David de] Morlot, dat ons enige plan is, namelijk dat iedereen naar rato van zijn aandeel een hoeveelheid geld bijdraagt, teneinde hem ten dele schadeloos te stellen voor de grote bedragen welke hij beweert te hebben uitgegeven voor het behoud van het geheel, zonder dat hij ons overigens tevreden kon stellen met echte en getekende rekeningen, waaruit ons had kunnen blijken wat wij verschuldigd zijn, ofwel wat diegenen ons schuldig zijn die de kosten en baten van het kanaal hebben beheerd. Lieden die allemaal door hem alleen zijn aangesteld, en voor wier boekhouding hij, als het puntje bij het paaltje komt, meent geen enkele verantwoording te hoeven afleggen, wat een ongelukkige situatie is voor ons, die er ver vandaan zijn en alles slechts kunnen bezien door de ogen van een ander.

Wanneer deze vriendelijke heer toch dwars gaat liggen en zijn neus ophaalt voor ons aanbod, dan rest ons niets dan toe te zien hoe hij op onze rekening de executie waarmee hij ons heeft bedreigd, uitvoert, welke hij door het gezag dat hij in zijn land heeft gemakkelijk volledig kan uitvoeren, ondanks alle bezwaren die wij hebben getracht tegen hem in te brengen, tot aan de brieven van onze staat aan die van Bern, welke laatste hij kan laten bekijken of verwerpen zoals het hem belieft.

Zie eens in welk parket wij verzeild zijn geraakt nu een fatsoenlijk man met wie wij zaken deden ons heeft bedrogen door zichzelf te bedriegen. Het is de arme [Elias de] la Primaye, die zich zonder nut heeft geruïneerd, zozeer dat andere belanghebbenden waren genoodzaakt de zaak ter hand te nemen, die ons nu zodanig tyranniseren inzake deze terugbetaling dat wij niet eens meer kunnen beoordelen of hun dit wel of niet toekomt, hoeveel het ons ook zou kosten volgens wettige en geverifieerde rekeningen. Wanneer ons andere berichten zullen hebben bereikt, zal ik u daarvan op de hoogte stellen, of wel uw broer ⁶daarover inlichten, die, naar ik hoop, zich van zijn taak zal kwijten zoals hij verplicht is en uiteindelijk zoals hij dat zou kunnen, door voor u de brieven te laten kopiëren die ons bereiken en die wij over dit onderwerp terugschrijven, welke de beste inlichtingen zullen zijn die u erover zou kunnen krijgen.

U vindt in dit pakket stukken van geheel andere aard dan die waarover ik zojuist sprak. Het zijn mijn ⁷overpeinzingen van na het avondeten, die ik de afgelopen dagen heb voortgebracht ter gelegenheid van de reis van [Pierre de] la Barre's knappe ⁸dochter, die u uit Frankrijk hebt laten vertrekken om koningin [Christina] van Zweden te gaan opzoeken. Zij is werkelijk een verdienstelijk zangeres, die wordt begeleid door een jongere ⁹broer, wiens muzikale vaardigheid mij nog dierbaarder is dan het mooie zingen van zijn zuster.

U ziet ondertussen hoe de bezetenen onder de dichters er plezier in scheppen alle mogelijke onderwerpen aan te grijpen om te kunnen dichten. En gelooft u maar niet dat het hier gaat om een product van vrije tijd die ik nu zou genieten (want die heb ik in het geheel niet), maar dat het mijn oude gewoonte is, die ik in het drukste van mijn bezigheden heb gebruikt om mijn geest los te laten op deze vormen van verstrooiing, die hier en daar een enkele lezer vermaakt en soms het geluk smaakt enige bijval te oogsten. Aan u, mijnheer, die mij steeds welwillend bejegt, durf ik deze dwaasheden wel te tonen, maar gun mij het genoeg of het recht ze aan niemand in Frankrijk te laten zien of horen, die niet tezelfdertijd wordt medegedeeld dat het pogingen zijn van een vreemdeling in een taal, die hij nooit heeft horen spreken in het land van herkomst.

Ik voeg er nog een Latijns ¹⁰punt dicht aan toe betreffende een portret van de koningin van Zweden, dat de schilder ervan [David Beck] ons hier heeft getoond. Ten aanzien van dit kleine werkje zou ik het goedvinden dat u het laat uitpluizen door uw taalkundigen en ik zou heel graag weten of zij het oordeel zouden willen onderschrijven dat men hier zó algemeen erover heeft willen geven dat ik uiteindelijk heb gemeend de les van

5. Daniël de Morlot.

6. Joachim van Wickevoort.

7. 'A Madame de la Barre,' 26 januari 1653 (*Gedichten* 5, pp. 35-37).

8. Anne de la Barre.

9. Joseph de la Barre.

10. 'In effigiem Reginae Suecicae,' 18 januari 1653 (*Gedichten* 5, p. 34).

de ¹¹filosoof in praktijk te moeten brengen en tot mijzelf te zeggen: ¹² L'Waar ben ik in gebreke gebleven, ¹³ziende dat het volk mij waardeert?

Wat een hoop papier volgeklad om u minder dan niets te zeggen! Excuseer deze keer dat ik u ermee zo in beslag heb genomen: alleen voor iets belangrijkers zal ik u opnieuw schrijven.

Wanneer de lont in het kruit gestoken is, dat wil zeggen als u op een avond de enorme kosten van uw ¹³ballet in rook hebt zien opgaan, zend mij dan de stukken die daartoe hebben gediend en die meedeelbaar zijn zoals gedichten en liederen, enzovoorts.

Tenzij met dit enzovoorts, had ik nog geen plek om u te verzekeren dat ik ben,

mijnheer,

[enz.]

11. Pythagoras.

12. Pythagoras, *Carmen aureum*, 42: "B± B" DX\$0<; J\ \$D, >" ; J\ : @4 *X@< @Û6 ¦J, 8XF20;" (Waar heb ik gefaald? Wat heb ik gedaan? Wat heb ik niet voltooid?).

13. Mogelijk een toespeling op het *Ballet de la nuit*, voor het eerst gegeven in het paleis Petit Bourbon te Parijs op 23 februari 1653, het eerste ballet waarin de jonge J.B. Lully en de nog jongere Lodewijk XIV te zamen dansten.

CONSTANTIJN HUYGENS [DEN HAAG]
AAN JACOB WESTERBAEN [OCKENBURG]
28 MAART 1653
5284

Vervolg op Huygens' brief van 24 maart 1653 (Worp 1886, nr. VI, pp. 238-239; Worp 5, nr. 5283, p. 172).

Samenvatting: Huygens zendt zijn gedichten over de vlucht van de Engelse vloot en het stranden van Staatse schepen bij Scheveningen, en nog andere, waaronder een raadselgedichtje over het klavecimbel, waartoe hij was geïnspireerd door een soortgelijk gedicht over een luit door Anna Maria van Schurman.

Bijlage: 'Fuga classis Anglicana' (Huygens 1652; gedicht); '7L6@DD" \FJOH' (Huygens 1653; gedicht); 'Varia supellex' (Huygens 1641; gedichten); 'In effigiem Reginae Sueciae' (Huygens 1653; gedicht); 'De clavicymbalo' (Huygens 1653; gedicht); 'Ænigma de testudine musicâ' (Anna Maria van Schurman 1653?; gedicht).

Door Westerbaen nog dezelfde dag ontvangen (zie zijn brief van dezelfde dag, Worp 5, nr. 5283, p. 173) en beantwoord op 30 maart 1653 (**5286**).

Primaire bronnen: Den Haag, Kon. Bibl., Hs. KA XLIV, nr. 434, fol. 536r: ontwerp (autograaf).

— Den Haag, Kon. Bibl., Hs. KA XLV, nr. 434, fol. 154v: later afschrift naar ontwerp (Constantijn [V] Huygens).

Vroegere uitgaven: Worp 1886, nr. 7, p. 239: volledig.

— Worp 5, nr. 5284, p. 173: volledig.

Naam: Anna Maria van Schurman.

Glossarium: musica (muziek); testudo (luit).

Transcriptie

Westerbanio.

28 Martii 1653.

A, DÂ Jä< |<" 8\T<, vir eximie, quæ dicebam penes me latere, ista ferè sunt. Ea ego cum penitus introspexi, parum te latuisse pænituisti, dum editionem adornas cum quâ non inappositè quadrassent. Neque una causa est, cur suppressa nunc quoque mavelim, quam ut lucem adeant. Quod seriò me dicere, velim te meminisse, si quando quid ejusmodi vulgaturus es.

Accedunt ad hæc salsa insulsa quædam et magnopere mea, •DJ\PLJ" tamen, et hoc nomine fortassis tibi minus futura insipida. Occasionem grypho quem vides dedit ænigma de testudine musicâ nuper a Schurmanna promissum, cujus et hic exemplum habes. Vale.

28 Martii 1653.

Bijlage

De clavicymbalo, cujus præcipuæ partes sunt setæ suillæ,
pennæ corvinæ, fides chalubæ, claves eburnæ et lana ovilla, gryphus.

Mortua sus corvum exanimem docet esse chorædum,
Exanimes corui mortua ferra loqui.
Adde manus vivæ nervos, saliunt elephantii.
Intercedat ovis mortua, cuncta silent.
Fas est Pierides fateantur, Apolline vivo
Mortua sic melius bruta movere lyram.

3 Martii.

Vertaling

Aan Westerbaen.

28 maart 1653.

De ¹gedichten ²over de zaken van de zee,³ waarde heer, waarvan ik ⁴zei dat ze nog bij mij lagen, zijn bijna de uwe. Toen ik ze nog eens nader bekeek, speet het mij weinig dat ze u onbekend waren gebleven, toen u de ⁵uitgave voorbereidde waar ze niet ongeschikt bij pasten. Maar er zijn meerdere redenen waarom ik ze ook nu nog liever wil achterhouden dan dat ze het licht zien. Ik zou willen dat u echt eraan denkt mij op de hoogte te stellen wanneer u eens iets dergelijks zult uitgeven.

Bij deze pittige versjes voegen zich nog enkele ⁶flauwe, zeer typerend voor mij, ⁷zojuist vervaardigd⁸ weliswaar, en om die reden zullen ze u later misschien minder zouteloos voorkomen. De gelegenheid voor het ⁹raadsel dat u ziet gaf mij het ¹⁰raadsel van de muzikale luit, mij onlangs door mejuffrouw [Anna Maria van] Schurman toegezegd, waarvan ik een afschrift voor u bijsluit. Gegroet.

28 maart 1653.

Bijlage

Over het klavecimbel, waarvan de voornaamste onderdelen zijn:
varkensharen, ravenpennen, stalen snaren, ivoren toetsen en schapenvel,
een raadsel.

Het dode varken leert de ontzielde kraai een danser te zijn,

Ontzielde kraaien dood ijzer te spreken.

Voeg daaraan toe de zenuwen van een levende hand, en het ivoor springt.

Als het dode schaap er tussen komt, zwijgt alles.

Terecht is het dat de Muzen verkondigen dat beter dan een levende Apollo

Dood wild zo de lier in beweging brengt.

3 maart [1653].

¹ Het gaat hier om Huygens' twee gedichtjes over het stranden van Engelse schepen bij Scheveningen, namelijk 'Fuga classis Anglicana' (30 december 1652; Gedichten 5, pp. 30-33) en '7L6@DD"\FJOH' (25 maart 1653; Gedichten 5, pp. 41-42).

² Huygens aan Westerbaen, 24 maart 1653 (Worp 5, nr. 5283, p. 172).

³ J. Westerbaen, *Hollands vloek aen het Parlementsche Engeland* (Den Haag: Anthony Tongerloo, 1653), bevat wel Huygens' 'Fortunata clades' met twee gedichten van Westerbaen op dit gedicht (deze in Westerbaen, *Gedichten*, 1657, I, 310, II, 238).

⁴ Westerbaens antwoord noemt behalve die over zeezaken die over 'varia supellex' [de naam van een gedichtencyclus van januari 1641, dus niet recent], 'clavecymbalum' en 'effigies regia' [het gedicht op het portret van Christina van Zweden], en de 'Sphynx' (zeker het raadsel van Anna Maria van Schurman). De brief hier noemt alleen 'De clavicymbalo' en Anna Maria's raadsel expliciet.

⁵ 'De clavicymbalo' (3 maart 1653; Gedichten 5, p. 40).

⁶ Anna Maria van Schurman, 'Ænigma de testudine musicâ,' 1653? (verloren?).

CONSTANTIJN HUYGENS [DEN HAAG]
AAN JACOB WESTERBAEN [OCKENBURG]
28 MAART 1653
5284

Vervolg op Huygens' brief van 24 maart 1653 (Worp 1886, nr. VI, pp. 238-239; Worp 5, nr. 5283, p. 172).

Samenvatting: Huygens zendt zijn gedichten over de vlucht van de Engelse vloot en het stranden van Staatse schepen bij Scheveningen, en nog andere, waaronder een raadselgedichtje over het klavecimbel, waartoe hij was geïnspireerd door een soortgelijk gedicht over een luit door Anna Maria van Schurman.

Bijlage: 'Fuga classis Anglicana' (Huygens 1652; gedicht); '7L6@DD" \FJOH' (Huygens 1653; gedicht); 'Varia supellex' (Huygens 1641; gedichten); 'In effigiem Reginae Sueciae' (Huygens 1653; gedicht); 'De clavicymbalo' (Huygens 1653; gedicht); 'Ænigma de testudine musicâ' (Anna Maria van Schurman 1653?; gedicht).

Door Westerbaen nog dezelfde dag ontvangen (zie zijn brief van dezelfde dag, Worp 5, nr. 5283, p. 173) en beantwoord op 30 maart 1653 (**5286**).

Primaire bronnen: Den Haag, Kon. Bibl., Hs. KA XLIV, nr. 434, fol. 536r: ontwerp (autograaf).

— Den Haag, Kon. Bibl., Hs. KA XLV, nr. 434, fol. 154v: later afschrift naar ontwerp (Constantijn [V] Huygens).

Vroegere uitgaven: Worp 1886, nr. 7, p. 239: volledig.

— Worp 5, nr. 5284, p. 173: volledig.

Naam: Anna Maria van Schurman.

Glossarium: musica (muziek); testudo (luit).

Transcriptie

Westerbanio.

28 Martii 1653.

A, DÂ Jä< |<" 8\T<, vir eximie, quæ dicebam penes me latere, ista ferè sunt. Ea ego cum penitus introspexi, parum te latuisse pænituisti, dum editionem adornas cum quâ non inapposite quadrassent. Neque una causa est, cur suppressa nunc quoque mavelim, quam ut lucem adeant. Quod seriò me dicere, velim te meminisse, si quando quid ejusmodi vulgaturus es.

Accedunt ad hæc salsa insulsa quædam et magnopere mea, •DJ\PLJ" tamen, et hoc nomine fortassis tibi minus futura insipida. Occasionem grypho quem vides dedit ænigma de testudine musicâ nuper a Schurmanna promissum, cujus et hic exemplum habes. Vale.

28 Martii 1653.

Bijlage

De clavicymbalo, cujus præcipuæ partes sunt setæ suillæ,
pennæ corvinæ, fides chalubæ, claves eburnæ et lana ovilla, gryphus.

Mortua sus corvum exanimem docet esse chorædum,
Exanimes corui mortua ferra loqui.
Adde manus vivæ nervos, saliunt elephantii.
Intercedat ovis mortua, cuncta silent.
Fas est Pierides fateantur, Apolline vivo
Mortua sic melius bruta movere lyram.

3 Martii.

Vertaling

Aan Westerbaen.
28 maart 1653.

De ¹gedichten ²over de zaken van de zee,³ waarde heer, waarvan ik ⁴zei dat ze nog bij mij lagen, zijn bijna de uwe. Toen ik ze nog eens nader bekeek, speet het mij weinig dat ze u onbekend waren gebleven, toen u de ⁵uitgave voorbereidde waar ze niet ongeschikt bij pasten. Maar er zijn meerdere redenen waarom ik ze ook nu nog liever wil achterhouden dan dat ze het licht zien. Ik zou willen dat u echt eraan denkt mij op de hoogte te stellen wanneer u eens iets dergelijks zult uitgeven.

Bij deze pittige versjes voegen zich nog enkele ⁶flauwe, zeer typerend voor mij, ⁷zojuist vervaardigd⁸ weliswaar, en om die reden zullen ze u later misschien minder zouteloos voorkomen. De gelegenheid voor het ⁹raadsel dat u ziet gaf mij het ¹⁰raadsel van de muzikale luit, mij onlangs door mejuffrouw [Anna Maria van] Schurman toegezegd, waarvan ik een afschrift voor u bijsluit. Gegroet.

28 maart 1653.

Bijlage

Over het klavecimbel, waarvan de voornaamste onderdelen zijn:
varkensharen, ravenpennen, stalen snaren, ivoren toetsen en schapenvel,
een raadsel.

Het dode varken leert de ontzielde kraai een danser te zijn,
Ontzielde kraaien dood ijzer te spreken.
Voeg daaraan toe de zenuwen van een levende hand, en het ivoor springt.
Als het dode schaap er tussen komt, zwijgt alles.
Terecht is het dat de Muzen verkondigen dat beter dan een levende Apollo
Dood wild zo de lier in beweging brengt.

3 maart [1653].

¹ Het gaat hier om Huygens' twee gedichtjes over het stranden van Engelse schepen bij Scheveningen, namelijk 'Fuga classis Anglicana' (30 december 1652; Gedichten 5, pp. 30-33) en '7L6@DD"\FJOH' (25 maart 1653; Gedichten 5, pp. 41-42).

² Huygens aan Westerbaen, 24 maart 1653 (Worp 5, nr. 5283, p. 172).

³ J. Westerbaen, *Hollands vloeck aen het Parlementsche Engeland* (Den Haag: Anthony Tongerloo, 1653), volgens Westerbaens brief van 23 maart tevens met gedichten van Westerbaen op Huygens' Fortunata clades en over de kapotte oven in zijn keuken (deze in Westerbaen, Gedichten, 1657, I, 310, II, 238 [de twee over Fortunata clades, 15 februari 1653] en I, 413 (over het fornuis?)) << nagaan. Worp 1886 vermeldt nog dat Westerbaen ook de Fortunata opnieuw uitgaf, met zijn eigen reacties, maar dit niet meer in Worp's editie van de gedichten en de brieven van Huygens.

⁴ Westerbaens antwoord noemt behalve die over zeezaken die over 'varia supellex' [de naam van een gedichtencyclus van januari 1641, dus niet recent], 'clavecymbalum' en 'effigies regia' [het gedicht op het portret van Christina van Zweden], en de 'Sphynx' (zeker het raadsel van Anna Maria van Schurman). De brief hier noemt alleen 'De clavicymbalo' en Anna Maria's raadsel expliciet.

⁵ 'De clavicymbalo' (3 maart 1653; Gedichten 5, p. 40).

⁶ Anna Maria van Schurman, 'Ænigma de testudine musicâ,' 1653? (verloren?).

JACOB WESTERBAEN [OCKENBURG]
AAN [CONSTANTIJN HUYGENS (DEN HAAG)]
30 MAART 1653
5286

Antwoord op Huygens' brief van 28 maart 1653 (5284) en vervolg op zijn brief aan Huygens van 28 maart 1653 (Worp 5, nr. 5285, p. 173).

Samenvatting: Westerbaen prijst Huygens voor zijn gedichten 'Fuga classis Anglicanæ' en '7L6@DD" \FJOH.' Hij bedankt voor de ontvangst van de andere gedichten, waaronder het raadsel over het klavecimbel.

Bijlagen: gedichten van Hugo en Willem de Groot [zie Westerbaen, gedichten, I, 1657, p. 442-445]<<.

Westerbaen schreef opnieuw op 12 april 1653 (Worp 5, nr. 5282, pp. 173-174).

Primaire bron: Leiden, Univ. Bibl., Cod. Hug. 37: brief (dubbelvel, 20x31 cm, a | -; autograaf [?]).

Vroegere uitgaven: Worp 1886, nr. IX, pp. 240-241: volledig.

— Worp 5, nr. 5286, pp. 173-174: volledig.

Namen: Claudius; Hugo de Groot; Willem de Groot; Hortensius; Mars; Quintus Hortensius; Anna Maria van Schurman.

Plaats: Parnassus.

Titels: 'Fuga classis anglicanæ' (Huygens 1652; gedicht); '7L6@DD" \FJOH' (Huygens 1653; gedicht); 'Varia supellex' (Huygens 1641; gedichten); 'De clavicymbalo' (Huygens 1653; gedicht); 'In effigiem Reginæ Sueciæ' (Huygens 1653; gedicht); 'Ænigma de testudine musicâ' (Anna Maria van Schurman 1653?; gedicht).

Glossarium: clavicymbalum (klavecimbel).

Transcriptie

Vir nobilissime,

Perplacent mihi ista tua, quæ de fugâ classis Anglicanæ et confectis jam lupis, J@xH • (D\LH, scripsisti. Sunt illa verè tua et quæ præter te nemo possit, augusta, erecta, mascula et ab eo animo profecta, qui lupis confodiendis par sit. Sunt et acria, acida, salsa, acuta et ignea. Sed quod piper, quod acetum, quod vitrioli alcool et quod chymicis est radicatum, quæ muria suffecerit ad perfricandam cutem in corpore isto cacochymico, quod N8L6J*, H et ^aDBOH et dira impetigo totum obsedit, et quæ, nisi curentur pulvere pyri[n]o et ferro, in RfD" < et lepram abeant? Et qua cuspide, quibus mucronibus, quibus cauteriis et candenti Hermeticorum Marte opus non est ad latrones et parricidas istos confodiendos, perdomandos et extirpandos. Ego, cum hæc tua lego, ita accendor et erigor, ut jam de brutis Britannis triumphum canam, et facerent hoc mecum Batavi nostri, si illorum iis copia fieret, patrioque sermone et Musis nostratibus ea reddere aut reddita velles, et applauderent assurgerentque tibi, quotquot patriam amant, et faverent lupis vapulantibus. Non unam tamen causam esse dicis, cur suppressa ista etiam nunc mavelis quam ut lucem adeant, et hoc serio te dicere me meminisse vis. Meminero, neque hoc fiet te inscio, nedum nolente. Non ausus etiam hoc fuissem in nuperis tuis epigrammatibus varii sermonis, nisi jam fuissent in multorum manibus, excusa, et quibus nemo lædebat.

Cæterum gratias tibi ago, quod me munusculis illis poëticis et in tuo Parnasso natis beate dignatus es et variâ supellectile et clavecymbalo et effigie regiâ et, quæ a portentosâ fœmina est, Sphyngæ domum meam adornas. Redibunt ad te apocnysmata tua, non ubi eorum me satietas cæperit (esset enim hoc ad Calendas, quod ajunt, Græcas) sed ubi ea descripsero et Belgicis versibus reddidero, quod utrumque partim feci, absoluturus ubi otium et animus scribendo et versificando erit.

Est mihi nunc quotidie res cum Hortensio, non quidem illo, qui inter disertissimos Romuli nepotes numeratur, sed qui cum tuo Claudio de gente et arte suâ certet. Vale, vir maxime, et me ama.

Nobilitatis Tuæ cultor observantissimum
J. Westerbaen.

III Calendas Aprilis Anno MDCLIII.

Vide hic, si tanti est, partem versuum, quos ad me miserunt Grotii, pater et filii, et quod ad illos reposui.

Vertaling

Edele heer,

Ik vind de gedichten heel mooi, die u ¹over de vlucht van de Engelse vloot en ²de reeds verslagen wolven, ³die wilde, hebt geschreven. Zij zijn waarlijk van u en er is niemand dan u die ze zo verheven kan maken, edel, krachtig en als voortgekomen uit een geest die in staat is wolven te verslaan. Ze zijn ook scherp, venijnig, pittig, puntig en vurig. Maar wat voor peper, wat voor azijn, wat voor zwavelzuurdamp en wat voor brouwsel is erin gevaren, welke pekels zal voldoende zijn geweest om de huid mee in te wrijven in dit <slecht-gevloei-stofde> lichaam, wat voor ⁴wonden en ⁵blaren en verschrikkelijke schurft bedekt dit hele [lichaam], en die, tenzij ze worden behandeld met poeder van vuur en ijzer, uitlopen op ⁶vertering en melaatsheid? En welke spies, welke zwaarden, welke brandijzers en welke schitterende Mars van de Hermetici er is niet nodig om die dieven en vadermoordenaars te verslaan, te bedwingen en uit te roeien? Wanneer ik uw verzen lees, word ik zo aangevuurd en aangespoord, dat ik al de overwinning over die brute Engelsen zing, en dat zouden onze Hollanders met mij doen, als er voor hen de mogelijkheid was van die gedichten kennis te nemen en u ze in de landstaal en voor onze vaderlandse muzen zou willen vertalen of laten vertalen, en ze zouden u toejuichen en voor u opstaan, al die het vaderland liefhebben, en zij zouden de geslagen wolven genadig zijn. U zegt dat er meerdere redenen zijn waarom u liever zou willen dat ze ook nu nog worden achtergehouden dan dat ze het licht zien, en u wilt dat ik er echt aan denk u dat mede te delen. Ik zal eraan denken, en het zal niet buiten uw medeweten gebeuren, laat staan tegen uw zin. Ik heb dat ook niet durven doen met uw laatste puntgedichten over verschillende onderwerpen, tenzij zij al door uitgave in de handen van velen waren en door welke niemand werd gekwetst.

Verder zeg ik u dank omdat u mij waardig hebt geacht om mij te begiftigen met die dichtkundige geschenkjes, die in uw Parnassus zijn ontstaan, en dat u mijn huis hebt willen versieren met uw ⁷divers huisraad, uw ⁸klavecimbel, uw ⁹koninklijk portret en het ¹⁰raadsel dat van de wonderbaarlijke ¹¹dame is. Uw afgeraspte ¹²verzen zal ik terugsturen niet wanneer ik er genoeg van heb (want dat zou pas zijn met wat ze Sint-Juttemis noemen), maar wanneer ik ze zal hebben gekopieerd en in Nederlandse verzen zal hebben overgezet, wat ik beide gedeeltelijk al heb gedaan en wat ik zal voltooien wanneer ik tijd heb voor en zin in schrijven en dichten.

Nu moet ik mij dagelijks bezighouden met [mijn tuinman] Hortensius, niet ¹³diegene die onder de meest welsprekende afstammelingen van Romulus wordt gerekend, maar hij die met uw [tuinman] Claudius wat betreft zijn slag en kunst wedijvert. Gegroet, grote man, en denk aan mij.

Uw toegewijde bewonderaar
Jacob Westerbaen.

30 maart 1653.

-
1. 'Fuga classis anglicanae,' 30 december 1652 (Gedichten 5, pp. 30-31).
 2. '7L6@DD"\FJOH,' 25 maart 1653 (Gedichten 5, pp. 41-42).
 3. 'Varia supellex,' *** januari 1641 (Gedichten ***)
 4. 'De clavicymbalo,' 3 maart 1653 (Gedichten 5, pp. 40-41).
 5. 'In effigiem Reginae Sueciae,' 18 januari 1653 (Gedichten 5, p. 34).
 6. Anna Maria van Schurman, 'Ænigma de testudine musicâ' (niet bewaard?).
 7. Anna Maria van Schurman.
 8. >>> Huygens' vertalingen naar Quarles <<<
 9. Quintus Hortensius.

Zie hier, als het u de moeite waard is, een deel van de ¹⁰verzen die vader [Hugo] en zoon [Willem] de Groot mij hebben gezonden en wat ik hun heb geantwoord.

10. Westerbaen, gedichten, 1657, I, p. 442 e.v. In handschrift nog twee extra.

[CONSTANTIJN HUYGENS (DEN HAAG)]
AAN BÉATRIX DE CUSANCE [ANTWERPEN]
24 JULI 1653
5298A

Samenvatting: Huygens stuurt Béatrix de Cusance enkele stukken die te maken hebben met de ‘Orde de la Joye’ van Amalia Margaretha van Brederode. Ook meldt hij de tevredenheid van Amalia Margaretha over Béatrix’ vreugde over het portret van Amalia van Solms.

Bijlage: ‘Institution de l’Orde de l’Union de la Joye’ (Amalia Margaretha van Brederode 1653); ‘À Madame la Comtesse de Slavata,’ (Huygens 1653; gedicht).

Een onmiddellijke reactie van Béatrix is niet bekend. Huygens schreef opnieuw op 14 augustus 1653 (5305). Béatrix antwoordde op beide brieven op 17 augustus 1653 (5305A).

Primaire bron: Den Haag, Kon. Bibl., Hs. KA XLIX dl. 2, p. 543: ontwerp (autograaf).

Vroegere uitgaven: Huysman 2006, II, p. 21.

— Huysman & Rasch 2009, nr. 15, pp. 251-252: volledig, met Nederlandse vertaling (pp. 101-102)

Namen: Amalia Margaretha van Brederode; Amalia van Solms.

Titel: *Ceszez mortels* (Bataille 1613).

Transcriptie

À Madame de Lorraine.
24 Juillet 1653.

Madame,

La recherche de ces beaux articles a reculé mes devoirs, ne me semblant chose raisonnable que j’osasse me présenter à Vostre Altesse aveq ce que je luy doibs de très-humbles remercimens pour toutes les bontez dont il luy a plu m’honorer, qu’en mesme temps je ne me deschargeasse du paquet que j’avoy entrepris de luy faire veoir. Vostre Altesse y trouvera des railleries assez plaisantes et si conformes à sa belle humeur qu’à mon advis c’est grand damage que d’autres l’ayent prévenue en ce dessein, n’y ayant personne à qui la Grande-Maistrise de cest Ordre revienne mieux qu’à Vostre Altesse et qui soit plus capable d’en maintenir les édits de bonne grace.

Celle dont Vostre Altesse a voulu acceullir le portraict de Madame la Princesse d’Orange luy a esté rapportée avec tant de circonstance, et avec des descriptions si particulières du beau lieu où il sera planté, qu’elle s’en est resjouie ouvertement et avec des applaudissemens qui ont commencé par Ha! de sorte, Madame, que l’Ambassadeur a eu la fortune de complaire à deux femmes, cousines à la fois, qui n’est pas un succès d’à tous les jours. Il supplie très-humblement celle d’Anvers de luy continuer sa part de ce bonheur, et de s’asseurer qu’il en usera aveq les respects convenables, et que, quand il pourroit se sentir moins maistre de soy-mesme qu’il ne doibt (car une Princesse luy a appris que l’on ne le sçauroit tousjours estre), il n’oubliera pas de s’appliquer le capeçon qui s’appelle *Ceszez mortels*, et ainsi toute son ambition se bornera dans la gloire d’estre avoué,

Madame,

le très-humble et très-obéissant serviteur et cousin en Adam
[etc.]

1. Institution de l’Ordre de l’Union de la Joye (Den Haag, Kon. Huisarch., Inv. A 14, Afd. XIII, nr. 21) : ‘... Ceux qui par oeuvres de superrogation viendront à fournir plus abondamment des belles choses à la délectation de l’esprit ..., leur mérite sera reconnu par un applaudissement qui commence par *hâ*, ...’

Vertaling

Aan mevrouw van Lotharingen.
24 juli 1653.

Mevrouw,

De zoektocht naar deze schone artikelen heeft mijn verplichtingen vertraagd, omdat het mij slechts redelijk toescheen dat ik mij aan u zou durven presenteren met de nederige dankbetuigingen die ik u verschuldigd ben voor alle weldaden waarmee u mij heeft willen vereren, terwijl ik mij tegelijkertijd ontlastte van het pak dat ik mij voorgenomen had u te laten zien. U zult hierin grappige ²schertsgedichten aantreffen en zodanig in overeenstemming met uw mooie inborst dat het naar mijn mening heel jammer is, dat anderen u met dit plan zijn voorgeweest, aangezien er niemand is aan wie het grootmeesteresseschap van deze orde meer toebehoort dan aan u en er niemand is die beter in staat is de bijbehorende voorschriften met welwillendheid te handhaven.

De gelijke welwillendheid waarmee u het portret van mevrouw de ³prinses van Oranje hebt willen ⁴ontvangen is ⁵haar zo omstandig gerapporteerd, en met zulke gedetailleerde omschrijvingen van de mooie plek waar het zal worden opgehangen, dat zij zich er vrijuit over heeft verheugd, en met ⁶blijken van bijval die met 'Ha' begonnen, zodat, mevrouw, de ⁷ambassadeur het genoeg had twee ⁸dames, die ook nog familie van elkaar zijn, ter wille te zijn, iets waarin men niet dagelijks slaagt. Hij verzoekt de Antwerpse dame nederig voor hem haar deel van dit geluk te laten voortdueren, en er zeker van te zijn dat hij er met passende eerbied gebruik van zal maken, en dat hij, als hij zich eens minder meester van zichzelf zou kunnen voelen dan hij zou moeten (want een vorstin heeft hem geleerd dat men dat niet altijd kan zijn), niet zal vergeten zich te bedienen van de monnikskap die ⁹*Cessez mortels* heet en dat zo zijn streven zich zal beperken tot de luister te mogen zijn,

mevrouw,

de nederige en gehoorzame dienaar en neef door Adam
[enz.]

2. Vermoedelijk het gedicht 'À Madame la Comtesse de Slavata' (5 juli; Gedichten 5, pp. 43-44), alsmede een afschrift van de brief die Amalia Margaretha dezelfde dag (5 juli 1653), in de stijl van de orde en grotendeels op rijm, naar hem in Den Haag stuurde (Worp 5, nr. 5297, pp. 179-180).

3. Amalia van Solms.

4. Van 9-13 juli 1653 was Huygens in Antwerpen, waar hij Béatrix het portret van Amalia van Solms [van de hand van Gerard Honthorst] overhandigde.

5. Amalia van Solms.

6. Toespeling op de reglementen van de Ordre de l'Union de la Joye: zij die zich speciaal verdienstelijk voor de orde hebben gemaakt worden beloond 'met toejuichingen die met Ha beginnen, ... zoals 'Ha wat is dit mooi' enz.' (Maar volgens Huygens' gedicht moest een ridder van de orde elke zin eindigen met 'Ha.')

7. Huygens.

8. Vermoedelijk worden hier Amalia van Solms en Amalia Margaretha van Brederode bedoeld. Amalia Margaretha was een dochter van Wolfert van Brederode en Anna van Nassau. Na Anna's dood was Wolfert in 1638 hertrouwd met Louise van Solms, een zuster van Amalia van Solms.

9. Gabriel Batailles beroemde air met luitbegeleiding in *Airs de differents auteurs, mis en tablature de luth par Gabriel Bataille ... Quatriesme livre* (Parijs 1613), fols. 20v-23r. De tekst van de eerste strofe luidt:

Cessez, mortels, de soupirer, | Cette beauté n'est pas mortelle. | Il est permis de l'adorer, | Mais non pas d'estre amoureux d'elle, | Les dieux tant seulement, | Peuvent aymer si hautement.

Huygens benut de tekst om te bevestigen dat hij - als een monnik - slechts erop uit is om Béatrix te vereren, niet om haar te beminnen, zelfs als hij zich zou laten gaan.

[CONSTANTIJN HUYGENS (DEN HAAG)]
AAN BÉATRIX DE CUSANCE [ANTWERPEN]
14 AUGUSTUS 1653
5305

Geschreven naar aanleiding van de ontvangst van Béatrix' stemhamer, vermoedelijk op 30 juli 1653; vervolg op Huygens' brief van 24 juli 1653 (**5298A**),

Samenvatting: Huygens bevestigt de ontvangst van de klavecimbelhamer, behorende bij Béatrix' 'Ordre du Marteau de Clavecin.' Weer stuurt hij haar stukken betreffende de 'Ordre de l'Union de la Joye' van Amalia Margaretha van Brederode. Maria Casembroot wil ook lid worden van Béatrix' orde. Tenslotte zendt hij een raadselgedicht.

Bijlagen: 'À Madame de Lorraine' (Huygens 1653; gedicht); 'Cérémonie de la réception des Chevaliers du Pretieux Ordre de l'Union de la Joye' (Amalia Margaretha van Brederode 1653); 'À sa Gayeté' (Huygens 1653; gedicht); Maria Casembroot aan Francisca Duarte; 'La relique' (Huygens 1653; gedicht).

Door Béatrix beantwoord op 17 augustus 1653 (**5305A**).

Primaire bron: Den Haag, Kon. Bibl., Hs. KA XLIX dl. 2, pp. 535-536: ontwerp (autograaf).

Vroegere uitgaven: Gedichten 5, p. 45: bijlage volledig.

— Worp 5, nr. 5305, pp. 183-184: volledig.

— Huysman 2006, II, pp. 23-24.

— Huysman & Rasch 2009, nr. 18, pp. 252-253: volledig, met Nederlandse vertaling (pp. 105-107).

Namen: Amalia Margaretha van Brederode; Maria Casembroot; Diego Duarte; Francisca Duarte.

Glossarium: orgues (orgel); gorge (stem).

Transcriptie

À Madame de Lorraine.

14 Augusti 1653.

Madame,

Le Sieur Duarte s'est fidèlement deschargé du joyau que Vostre Altesse luy avoit commis et je l'ay receu aveq ce que je doibs de révérence à ce qui part de vos ordres et de vos faveurs, mais non pas aveq ce que j'avois préparé de ressentiment en cas que le coup de marteau m'eust esté appliqué par la belle main mesme qui l'a institué. J'attens toutefois que cela arrive. en suite de ce que Vostre Altesse m'en fait espérer par cest avant-courreur. Et pour vous abréger la peine de songer aux solemnitez requises en choses de ceste importance, j'adjouste icy par copies les formes arrestées depuis peu par ceste autre Grande-Maistresse, dont j'ay eu l'honneur d'entretenir Vostre Altesse par le passé, aveq quelques autres pièces dépendantes du mystère, que Vostre Altesse trouvera réglé aveq beaucoup de prévoyance, et aveq tout ce qu'il faut de belle circonstance, pour porter l'assistance à des esclats considérables, comme en parle le texte.

Vostre Altesse jugera, s'il s'y rencontre aucune chose qui puisse servir à la magnificence de son dessein, qui vient d'estre approuvé icy par des Reines et des Princesses, vos parentes, et en suite a tellement esveillé l'ambition de Mademoiselle Casembroot, que je pense que dans ce paquet elle me fera enfermer une dépêche à la petite Francisque, tendant à luy moyenner l'honneur de cest Ordre, que | 536 | véritablement elle mérite autant et plus que d'autres qui auront assez de présomption pour y aspirer.

Vostre Altesse considéera sa requeste selon sa haulte prudence, et entretemps me fera la grace de regarder de bon œil certain énigme produict icy par un poète du temps sur le subject de quelque pièce ravie dans Anvers et sanctifiée chez Saint Dominique, le bon prélat, en despit de ses moines, qui n'ont pas l'esprit de construire des degrez publiques à leurs orgues, par où la plus belle gorge du monde y puisse monter.

Je prie Dieu de conserver ceste gorge en longue et parfaite santé, aveq autant de passion que j'estime qu'il y a de la gloire à me pouvoir dire, etc.

Énigme

¹Ce meuble [un jour descendoit jusque
Où l'amour volontiers s'embusque
Et d'où jamais ne debusque,
Pourquoy je l'ayme beaucoup plus que
L'ambre, la civette et la musque:
Si ma demande un peu trop brusque
Le jugement ne vous offusque,
Devinez de qui c'est le busque.]

Vertaling

Aan mevrouw van Lotharingen.
14 augustus 1653.

Mevrouw,

De heer ²[Diego] Duarte heeft braaf het ³kleinood afgegeven dat u hem had toevertrouwd en ik heb het in ontvangst genomen met de eerbied die ik verschuldigd ben jegens alles wat voortkomt uit uw opdrachten en uw gunsten, maar niet met de ⁴gevoelens die ik had overwogen voor het geval dat de hamerslag mij zou zijn toegebracht door de fraaie hand zelf van haar die hem heeft ingesteld. Ik wacht echter op deze gebeurtenis, aangezien u mij daarop hoop geeft door deze voorbode. En om u de moeite te besparen van het bedenken van de plechtigheden die vereist zijn bij gelegenheden van dit gewicht, voeg ik ⁵afschriften bij van de formulieren, onlangs vastgesteld door die andere ⁶grootmeesteres, waarover ik u in het verleden mocht ⁷onderhouden, met daarbij enkele andere ⁸stukken betreffende het geheim, dat u met voorzienigheid vastgesteld zult zien, en met alles wat nodig is aan ambiance om de aanwezigen te brengen tot de uitroepen, waarover de tekst spreekt.

U zult zelf zien of u er iets in vindt dat de luister kan dienen van uw plan dat hier kort geleden gunstig is ontvangen door ⁹koninginnen en ¹⁰prinsessen, uw verwanten, en dat vervolgens in zulke mate de eerezucht van mejuffrouw [Maria] Casembroot heeft opgewekt, dat ik denk dat zij mij in dit pakket een briefje aan de kleine Francisca [Duarte] zal laten bijsluiten, dat beoogt haar te doen bemiddelen bij het verkrijgen van de eer van [het lidmaatschap van] deze Orde, die zij zozeer verdient, en meer nog dan anderen, die zich vooral inbeelden er aanspraak op te mogen maken.

-
1. De eerste woorden van Huygens' gedicht 'La relique' (gedateerd 30 juli 1653). De tekst is aangevuld naar aanleiding van Huygens' handschrift.
 2. Dat het om Diego moet gaan, blijkt uit Béatrix' brief aan Huygens van 17 augustus 1653 (5305A). De onderhavige brief wekt de indruk dat de overhandiging van het 'kleinood' (zie verder) persoonlijk was.
 3. De stemhamer voor het klavecimbel, behorende bij het 'lidmaatschap' van Béatrix' Ordre du Marteau de Clavecin, opgericht kennelijk als reactie op Huygens' bericht over de Ordre de l'Union de la Joye van Amalia Margaretha van Brederode.
 4. Zie Huygens' zeker meegestuurde gedicht 'À Madame de Lorraine, sur son Ordre du Marteau de Clavecin' van 30 juli 1653 (Gedichten, pp. 44-45).
 5. 'Cérémonie de la réception des chevaliers du Prétieux Ordre de l'Union de la Joye.' Een afschrift van deze ceremonie is bewaard in Den Haag, Kon. Huisarch., Inv. A 14, Afd. XIII, nr. 21. Het is het exemplaar dat toebehoorde aan de Friese stadhouder Willem Frederik van Nassau Dietz. Vanwege Amalia van Brederodes voornaam is het stuk gearchiveerd als afkomstig van Amalia van Solms.
 6. Amalia Margaretha van Brederode, grootmeesteres van de 'Prétieux Ordre de l'Union de la Joye.'
 7. Namelijk in zijn brief van 24 juli 1653 aan Béatrix (5298A) en het meegestuurde gedicht 'À Madame la Comtesse de Slavata' van 5 juli 1653.
 8. Wellicht 'À Sa Gayeté, m'ayant envoyé la médaille de l'ordre.' 7 augustus 1653 (Gedichten 5, pp. 45-46), mogelijk nog andere stukken (die thans onbekend zijn).
 9. Misschien een verwijzing naar Elisabeth Stuart, de koningin van Bohemen?
 10. Waarschijnlijk verwijzend naar Amalia van Solms en Maria Henriëta Stuart.

U zult dit verzoek met voorname wijsheid beoordelen, en mij intussen de genade verlenen met een welwillend oog een zeker ¹¹raadsel te bezien dat hier door een ¹²dichter van deze tijd is gemaakt over een bepaald voorwerp dat is geschaakt in Antwerpen en gewijd is bij de Heilige Dominicus, de goede prelaat, ondanks zijn monniken, die niet van zins zijn de openbare trappen naar hun ¹³orgel te bouwen, langs welke het mooiste ¹⁴keeltje ter wereld naar boven zou kunnen klimmen.

Ik bid God dit keeltje nog lang en in volmaakte gezondheid te bewaren en zulks met evenveel hartstocht als waarmede ik de eer heb mij te kunnen noemen, enz.

Raadsel

[LA RELIQUE
30 JULI 1653

Ce meuble un jour descendoit jusque
Où l'amour volontiers s'embusque
Et d'où jamais ne debusque,
Pourquoy je l'ayme beaucoup plus que
L'ambre, la civette et la musque:
Si ma demande un peu trop brusque
Le jugement ne vous offusque,
Devinez de qui c'est le busque.]

[Het relikwie.] Dit voorwerp [daalde eens af tot aan waar de liefde graag zijn hinderlaag legt en vanwaar hij zich nimmer laat verjagen, waarom ik het meer bemin dan amber, civet en muskus. Al is mijn vraag misschien een beetje te gewaagd, het oordeel zal u niet mishagen. Raad eens van wie dit corset is?]

11. Verwijst naar het gedicht 'La relique,' een eerdere versie van 'Rimes sur le busque d'une belle,' 30 juli 1653 (Gedichten 5, p. 45). Het raadsel is enigszins pikant van aard: de belle is natuurlijk Béatrix, de busque is een keurs. Mogelijk hoorde Huygens van Diego Duarte een of andere roddel, waar het raadsel en de volgende regels van de onderhavige brief op reageren.

12. Huygens.

13. Het moet een verwijzing zijn naar de kerk van de Antwerpse Dominicanen, de Sint-Pauluskerk, waar kennelijk een orgel op het oxaal stond, waartoe men slechts via een ladder toegang toe had.

14. Béatrix? Het Franse 'gorge' kan zowel keel (en zo stem en zangstem) betekenen als borst en boezem.

BÉATRIX DE CUSANCE [ANTWERPEN]
AAN [CONSTANTIJN HUYGENS (DEN HAAG)]
17 AUGUSTUS [1653]
5305A

Antwoord op Huygens' brieven van 24 juli 1653 (5298A) en 14 augustus 1653 (5305).

Samenvatting: Béatrix de Cusance dankt Huygens voor zijn brieven met bijlagen, die haar erg veel plezier hebben bezorgd. De eerder via Duarte gezonden hamer is bestemd voor Maria Casembroot; zij zendt een nieuwe hamer voor Huygens.

Datering: De brief mist een jaartal. De inhoud maakt duidelijk dat het om 1653, zoals Worp reeds opmerkte.

Door Huygens beantwoord op 28 augustus 1653 (5306).

Primaire bron: Den Haag, Kon. Huisarch., Inv. G1, dl. 1, nr. 9, map Béatrix de Lorraine, nr. 25: brief (dubbelvel, 15x20cm, abc | -; autograaf).

Vroegere uitgave: Worp 5, nr. 5299, p. 181: samenvatting. Worp dateert deze brief op 27 juli, ondanks de maandaanduiding *17 Aoult* (die hij als <27 Aoult> leest) bovenaan de brief. Hij baseert zijn datering op Huygens' gedicht 'À Madame Lorraine sur son ordre du marteau de clavecin: Raillerie,' dat door Worp als reactie op deze brief beschouwd wordt en gedateerd is op 30 juli 1653. De brief is echter duidelijk een antwoord op Huygens' brief van 14 augustus 1653 (5305).

— Huysman 2007, II, pp. 24-25: volledig.

— Huysman & Rasch 2009, nr. 19, pp. 253-254: volledig, met Nederlandse vertaling (pp. 107-108).

Namen: Maria Casembroot; Diego Duarte; Gaspar Duarte.

Titels: 'Institution de l'Orde de l'Union de la Joye' (Amalia Margarteha van Brederode 1653); 'À Madame la Comtesse de Slavata' (gedicht; Huygens 1653); 'Cérémonie de la réception des Chevaliers du Prétieux Ordre de l'Union de la Joye' (Amalia Margarteha van Brederode 1653); 'À Sa Gayeté' (gedicht; Huygens 1653).

Glossarium: marteau ([stem]hamer); musique (muziek).

Transcriptie

17 Aoult.

Vous saurés que j'ay tant eue de diferant enbaras depuis gue vous aistte sorsty d'isy gue je n'ay peut avoir le tanps de vous dire conme j'ay resus les vostre avec toute les chosse de vostre Ordre de la Joye, que j'ay leue avec grande joye est esclat de rire, coume sy j'aves veue toute sy belle sérémonie, qui sont les mieux treuvéés est ymaginéés qui ce puisse.

Pour le marteau que | b | je vous ay envoyés par le fist du bon houme Deverte, ce cerat pour vostre chère amy Mademoiselle Guaisenbrote. Je ne sçay sy vous entendre bien ce non sy mal octografié, mais je ne sçay pas mieux le Flamant. Enfin il sufit gue vous répondié de son mérite pour le craire sans l'avoir veue, est le marteaux sy-joint cerat pour vous. Ainsy vous l'aurez de moy directemant conme vous désirés avec assurance que je resoiois avec | c | joye des marque de vostre souvenir, est des nouvelle de vostre court, coume je ferés les aucation de vous tesmongnés que je suis très-recongnesante est satisfaicte de toute les bontés que vous avez pour celle qui vous envoye le marteaux pour marque de l'amytié constante pour la musique jusque à la mort.

B.

Vertaling

17 augustus [1653].

U zult wel weten dat ik veel verschillende narigheden heb gehad sedert uw vertrek van hier, waardoor ik geen tijd heb gehad om u te zeggen dat ik uw ¹brieven met al die ²zaken betreffende uw Orde van de Vreugde heb ontvangen, die ik met veel genoegen en luid lachend heb gelezen, alsof ik die hele mooie ceremonie had gezien, die zo goed gevonden is en uitgedacht als maar mogelijk is.

Wat de hamer betreft die ik u heb gezonden via de ³zoon van de waarde [Gaspar] Duarte, deze is voor uw dierbare vriendin mejuffrouw [Maria] Casembroot. Ik weet niet of u deze zo slecht gespelde naam goed begrijpt, maar ik ken het Vlaams niet beter. Tenslotte is het voldoende dat u instaat voor haar verdienste om daaraan te geloven zonder die te hebben gezien; en de bijgevoegde hamer is voor u. Aldus ontvangt u deze rechtstreeks van mij zoals u ⁴wilde, met de verzekering dat ik met vreugde tekenen van herinnering aan u en de nieuwtjes van uw hof ontvang, terwijl ik de gelegenheden zal scheppen om u te betuigen dat ik zeer dankbaar ben en voldaan over alle goedheden die u bewijst aan haar, die u deze hamer zendt als teken van de blijvende vriendschap-tot-de-dood voor de muziek.

Béatrix [de Cusance].

1. Huygens aan Béatrix, 24 juli 1653 (5298A), 17 augustus 1653 (5306).

2. 'Institution de l'Orde de l'Union de la Joye' en het gedicht 'À Madame la Comtesse de Slavata,' meegestuurd met Huygens' brief van 24 juli 1653; 'Cérémonie de la réception des Chevaliers du Prétieux Ordre de l'Union de la Joye' en het gedicht 'À Sa Gayeté,' meegestuurd met Huygens' brief van 14 augustus 1653.

3. Diego Duarte jr.

4. Béatrix verdraait hier Huygens' wens een beetje: deze laatste wilde zeker een persoonlijke overhandiging, liefst met een hamerslag, analoog aan de ridderslag.

[CONSTANTIJN HUYGENS (DEN HAAG)]
AAN BÉATRIX DE CUSANCE [ANTWERPEN]
28 AUGUSTUS 1653
5306

Antwoord op Béatrix' brief van 17 augustus 1653 (**5305A**).

Samenvatting: Huygens brengt zijn dank over, alsmede die van Maria Casembroot, voor de stemhamer behorende bij de 'Orde van de Stemhamer.' Hij hoopt dat Béatrix' moeilijkheden tot een einde zullen komen. Hij vraagt Béatrix' reactie op zijn raadselgedicht 'La relique.'

Bijlage: Maria Casembroot aan Béatrix de Cusance, 28 augustus 1653? (verloren?).

Door Béatrix de Cusance beantwoord op 6 september 1653 (**5307**).

Primaire bron: Den Haag, Kon. Bibl., Hs. KA XLIX dl. 2, p. 533: afschrift (autograaf).

Vroegere uitgaven: Worp 5, nr. 5306, p. 184: onvolledig (<Encor le feroit ... belle espées>), rest samengevat. — Huysman 2007, II, pp. 25-26: volledig.

— Huysman & Rasch 2009, nr. 20, pp. 254-255: volledig, met Nederlandse vertaling (pp. 108-109).

Namen: Maria Casembroot; Karel IV van Lotharingen.

Titels: 'La relique' (Huygens 1653; gedicht).

Glossarium: espinette (klavecimbel); marteau ([stem]hamer).

Transcriptie

Copie.

À Madame de Lorraine.

28 Aoust 1653.

Madame,

Les faveurs de Vostre Altesse ne tombent point à terre; elles sont accueillies en ce pais-icy aveq ce qui se doit de révérence à la main qui les distribue, et c'est de quoy je respons amplement pour mon compte. Si Mademoiselle Casembroot tarde un peu à s'en acquitter pour elle, je croy qu'elle a besoin de cest intervalle pour se reconnoistre et bien laisser meurir le compliment qu'elle doit à Vostre Altesse. En sa langue maternelle on seroit peu en peine; il fault veoir comme elle s'en démeslera en ceste-cy. Encor le feroit-elle mieux sur une espinette qu'en par une des deux, et lors Vostre Altesse verroit que le marteau d'or luy est bien mieux deu qu'à moy, qui le porte comme les mauvais cuisiniers portent les grands cousteaux, et les poltrons les belles espées.

Il me tarde de sçavoir une fois Vostre Altesse hors de tant d'inquiétudes qui l'agitent, et me fasche de n'en pouvoir estre que le spectateur inutile, sans avoir moyen d'y servir de quelque chose. Le beau temps reviendra pourtant après l'orage et quelque jour ce Prince sentira son cœur touché de la pitié que pour le moins il vous doit, Madame, et à la belle lignée que vous luy avez mise au monde. Je le souhaite ainsi de tout mon cœur, et comme je suis sans réserve etc.

J'avois avancé une raillerie sur certain busque d'importance, mais comme l'on ne m'en parle point, cela me fait doubter qu'elle n'a pas esté receue en si bonne part que je l'avoy espéré, et dorénavant cela me fera marcher la bride en main pourveu que ceste première sottise me soit pardonnée.

Vertaling

Aan mevrouw van Lotharingen.

28 augustus 1653.

Mevrouw,

Uw gunsten vallen niet zomaar ter aarde; ze worden hier te lande ontvangen met de eerbied die aan de hand die ze verspreidt is verschuldigd, en daarom antwoord ik wat mij betreft ook zo uitvoerig.

Als mejuffrouw [Maria] Casembroot wat treuzelt om zich van haar kant van die taak te kwijten, geloof ik dat zij deze tijdsspanne nodig heeft om tot zichzelf te komen, en de dankwoorden die zij u is verschuldigd te laten rijpen. In haar moedertaal zou dat weinig moeite kosten; u zou eens moeten zien hoe zij zich daarin weet te weren. Zij zou het nog beter doen op één klavecimbel dan in een van die twee [talen] en dan zou u zien dat zij de gouden hamer veel meer waard is dan ik, die hem draagt zoals slechte koks grote messen en lafaards mooie zwaarden dragen.

Ik verlang ernaar u nu eens zonder zoveel kommer te weten die u hindert, en maak mij er kwaad over slechts nutteloos toeschouwer te kunnen zijn zonder u op een of andere manier van dienst te kunnen zijn. Na regen komt toch zonneschijn en op een dag zal de ¹hertog zijn hart geroerd voelen door het medelijden dat hij u in ieder geval is verschuldigd, mevrouw, en voor het prachtige nageslacht dat u voor hem op de wereld hebt gebracht. Zó wens ik het van ganser harte, en omdat ik onvoorwaardelijk ben, enz.

Ik had u een ²schertsgedicht voorgeschoteld over een keurs van belang, maar omdat ik er niets over hoor, twijfel ik eraan of het wel in zo'n goede aarde is gevallen als ik had gehoopt, en voortaan zal ik met de teugel in de hand voortgaan, mits deze eerste dwaasheid mij zal worden vergeven.

1. Karel IV van Lotharingen.

2. 'La replique,' de vroegere versie 'Rimes sur le busque d'une belle,' 30 juli 1653 (Gedichten 5, p. 45).

BÉATRIX DE CUSANCE [ANTWERPEN]
AAN [CONSTANTIJN HUYGENS (DEN HAAG)]
6 SEPTEMBER [1653]
5307

Antwoord op Huygens' brief van 28 augustus 1653 (**5306**).

Samenvatting: Béatrix de Cusance dankt Huygens en Maria Casembroot voor hun brieven. Zij vindt het raadsel over 'de keurs van een schone' heel amusant.

Door Huygens beantwoord op 12 september 1653 (**5308A**).

Primaire bron: Den Haag, Kon. Huisarch., Inv. G 1, nr. 9, dl. 1, map Béatrix de Lorraine, nr. 6: brief (dubbelvel, 15x21cm, acd|-; autograaf).

Vroegere uitgave: Worp 5, nr. 5307, p. 184: samenvatting.

— Huysman 2006, II, pp. 26-27: volledig.

— Huysman & Rasch 2009, nr. 21, p. 255: volledig, met Nederlandse vertaling (pp. 109-110).

Naam: Maria Casembroot.

Titel: 'La relique' (Huygens 1653; gedicht).

Glossarium: clavesing (klavecimbel); sinfonie (samenspel).

Transcriptie

¹6 Septembre.

Monsieur de Zulichem,

Je viens de recevoir les vostre avec celle de Mademoiselle Casembroote avec grande satisfaction est joyes, de voir qu'el at resue avec quelque satisfaction la marque de l'estime, que je faict de sont mérite est particulièrement pour la sinfonie que je soytté d'antandre ung jours.

Pour le doutte que vous avés au sujet du busque, c'est ma faute de ne vous avoir rien escrits là-desus, mais soyés persuadés que j'ay treuvé très-bon tout ce que vous en avés dit, est que vous me ferés grand plèsir de me | b | continués toutte les jollye est belle production de vostre esprit. Car c'est grande charités d'envoyer quelque chose de propre at combatre les chagrin qui viengne en foulle pour m'acabler ma joye naturelle, que j'ay bien de la painne at maintenir contre tant d'aseau qu'on luy donne tout les jours.

Mais, coy qui arive, crayés que je recevray avec joye tout ce qui viendrat d'un amy comme vous, à qui je suis du cœur,

très-affectionnes amye
Béatrix.

Tesmongnés bien à Mademoiselle Casembroote que j'ay resus sa lettre avec grande joye est satisfaction est que je l'estyme fort, avec désir très-grand de la voir est entandre sur le clavesing.

1. Jaartal <1653> door Huygens aan datum toegevoegd.

Vertaling

6 September [1653].

Mijnheer van Zuilichem,

Ik heb zojuist uw ²brief en ³die van mejuffrouw [Maria] Casembroot met grote tevredenheid ontvangen en het verheugt mij te zien dat zij met zekere voldoening het bewijs van de achting heeft ontvangen, die ik koester voor haar verdienste en in het bijzonder voor het samenspel dat ik graag eens wil horen.

Wat de twijfel betreft die u hebt ten aanzien van het ⁴keurs: het is mijn fout dat ik u niets daarover heb geschreven, maar weest u ervan overtuigd dat ik al hetgeen u erover hebt gezegd zeer goed heb bevonden en dat u mij een groot plezier zult doen als u mij al die aardige en mooie voortbrengselen van uw geest blijft toesturen. Want het is een grote goedheid iets te zenden dat geschikt is om het verdriet te bestrijden dat in grote mate op mij afkomt om mijn natuurlijke opgewektheid terneer te slaan, die ik zo moeilijk kan handhaven tegen de talrijke aanslagen die men dagelijks erop uitvoert.

Maar, wat er ook gebeure, gelooft u mij dat ik met vreugde alles zal ontvangen dat komt van een vriend als u, van wie ik van harte ben,

de toegewijde vriendin
Béatrix [de Cusance].

U moet beslist aan mejuffrouw [Maria] Casembroot meedelen dat ik haar brief met grote vreugde en voldoening heb ontvangen en dat ik haar zeer hoogacht en haar erg graag wil zien en op het klavecimbel horen.

2. Huygens aan Béatrix, 28 augustus 1653 (5307).

3. Maria Casembroot aan Béatrix, 28 augustus 1653 (verloren?).

4. Huygens' raadselgedicht 'La relique,' de vroegere versie van Rimes sur le busque d'une belle' van 30 juli 1653 (Gedichten 5, p. 45).

[CONSTANTIJN HUYGENS (DEN HAAG)]
AAN BÉATRIX DE CUSANCE [ANTWERPEN]
12 SEPTEMBER 1653
5308A

Antwoord op Béatrix' brief van 6 september 1653 (5307).

Samenvatting: Huygens betuigt zijn dank voor Béatrix' vriendelijke woorden voor Maria Casembroot en hemzelf. Hij zend nog een of meer gedichten. Hij heeft van William Swann gehoord dat zij Antwerpen zou verlaten.

Bijlage: gedicht(en) (Huygens).

Een antwoord van Béatrix is niet bekend. Huygens schreef opnieuw op 31 december 1653 (5322).

Primaire bron: Den Haag, Kon. Bibl., Hs. KA XLIX dl. 2, p. 533: afschrift (autograaf).

Vroegere uitgaven: Huysman 2006, II, pp. 27: volledig.

— Huysman & Rasch 2009, nr. 22, p. 256: volledig, met Nederlandse vertaling (pp. 110-111).

Namen: Maria Casembroot; William Swann.

Titel: *De consolatione philosophi * (Bo thius).

Transcriptie

Copie.

  Madame de Lorraine, le 12 Septembre 1653

Madame,

Mademoiselle Casembroot se tient fort honorée et comblée d'une grâce nouvelle de ce que Vostre Altesse a daigné faire un bening accueil à ses reconnoissances, qui seront tousjours mieux exprimées en effect qu'en paroles, quand Vostre Altesse aura agréable de luy en faire naistre l'occasion en chose qui dépende de sa capacité. Pour moy, Madame, puisque Vostre Altesse persiste dans ses bontez et souffre jusques aux railleries que j'ay os  luy avancer, j'en suis devenue pr sumptueux, jusques à vous debvoir encor de la marchandise de la mesme boutique qui va cy-joincte, espérant que Vostre Altesse ayant passé la veue dessus en voudra faire allumer quelque fagot dans sa chambre, ces sottises ne pouvant mériter de meilleure fortune que de se veoir sacrifiées aux pieds de Vostre Altesse après avoir passé par ses belles mains. Et c'est une grâce, Madame, que je vous demande sérieusement et pour des considérations que Vostre Altesse peut assez comprendre dans les bizarres mouvemens dont sa vie est agitée par ceux qui ne debvoyent travailler qu'à la mettre en beau repos.

Je ne comprends pas ce que m'en a voulu dire M. Swann, qui me manda hier que Vostre Altesse seroit sur le point de quitter le séjour d'Anvers. Si ma curiosité n'est pas trop licentieuse, je vous supplie très humblement, Madame, que j'aye quelque connoissance de ceste délibération pour estudier à temps toute la philosophie dont j'auray besoin à me consoler d'un revers de fortune si inopiné et qui ne sçauroit toucher personne plus sensiblement que celui qui faict une profession si constante d'estre à jamais, etc.

Vertaling

Aan mevrouw van Lotharingen.

12 september 1653.

Mevrouw,

Mejuffrouw [Maria] Casembroot voelt zich zeer vereerd, en overladen met nieuwe gunsten, nu u een hartelijke ontvangst hebt willen bereiden voor haar erkentelijkheid, die altijd meer in daden dan in woorden tot uitdrukking zal worden gebracht, wanneer u zo vriendelijk zult zijn om haar daartoe de gelegenheid te geven,

met betrekking tot iets dat onder haar zeggenschap valt. Wat mij betreft, mevrouw, omdat u in uw goedheid volhardt en zelfs de malligheden die ik u heb durven voorschotelen verdraagt, ik ben daar wel zeker van geworden, tot aan de plicht u nog meer koopwaar uit dezelfde winkel te leveren, die hierbij gaat, hopende dat u, nadat u het hebt gezien, er een of ander houtblok in uw kamer mee wilt aansteken, omdat deze dwaasheden geen beter lot verdienen dan zich opgeofferd te zien aan uw voeten nadat ze door uw mooie handen zijn gegaan. Dat is een gunst, mevrouw, die ik u in ernst vraag én vanwege overwegingen die u maar al te goed kan begrijpen te midden van de bizarre wendingen die uw leven neemt door lieden die slechts zouden moeten werken dat leven in een mooie rust te doen belanden.

Ik begrijp niet wat de heer [William] Swann mij daarover heeft willen zeggen, die mij gisteren berichtte dat u op het punt zou staan Antwerpen te verlaten. Als mijn nieuwsgierigheid niet te vrijpostig is, vraag ik u nederig, mevrouw, of ik iets mag weten over dit besluit, om in alle rust de gehele ¹filosofie te bestuderen die ik nodig heb om mij te vertroosten vanwege een zo onverwachte omslag in mijn geluk, die niemand gevoeliger kan treffen dan hem die er constant een beroep van maakt om voor altijd te zijn, enz.

1 . Een verwijzing naar Boethius' *De consolatione philosophiæ*?

[CONSTANTIJN HUYGENS] (HOFWIJCK)

AAN UTRICIA OGLE [UTRECHT]

5/15 SEPTEMBER 1653

5310

Antwoord op een verloren gegane brief van Utricia Ogle (zomer 1653).

Samenvatting: Huygens betreurt het lange stilzwijgen van Utricia en schrijft aan het slot dat verschillende nieuwe allemandes, courantes en sarabandes wachten op haar komst.

Over een antwoord van Utricia is niets bekend.

Primaire bron: Den Haag, Kon. Bibl., Hs. KA XLVIII, fol. 46rv: afschrift (autograaf).

Vroegere uitgaven: Worp 1896, p. 133: onvolledig (<Many a newe ... Turnhout againe.>).

— Worp 5, nr. 5310, pp. 186-187: volledig.

— Rasch 2007, nr. 5310, pp. 969-971: volledig, met Nederlandse vertaling.

Namen: Béatrix de Cusance; Diego Duarte; Francisca Duarte; Margaret Lucas [Cavendish] (hertogin van Newcastle); Phœnix (= Anna Maria van Schurman); Anna Maria van Schurman; Sibylla (= Anna Maria van Schurman); Amalia van Solms.

Plaatsen: Keulen; Turnhout.

Titel: *Philosophicall fancies* (Lucas 1653).

Glossarium: almande (allemande); courante; sarabande.

Transcriptie

Copie.

To the Lady Swann.

Hofwijck, 5/15 September 1653.

Madam,

I was never of the opinion of the ancient Roman poet maintaining that no woman was ever borne speechlesse, but why Utricia Ogle should bee it towards Constantijn Huygens, I could not imagine till now that Your Ladyship hath beene pleased to awake, and to give me some reason why she hath slept so long. Neither will I bee too inquisitive about the validitie of that reason, your onely will and pleasure having allways beene the rule of mine, and no satisfaction pretended beyond your owne: which I hope, Madam, you are to find most absolute and compleat in the jorney you are proposing to the baths, and that there you will wash of so well all your infirmities that wee may see Your Ladyship returne provided of a paire of *gelegentheitjes* fatt and plumpe, and such as I suppose they were a dozen years since. In such a case wee will all long to see them at The Hague, though I make no account that you should bee intended to trimme them up as the Dutchesse of Lorraine told me your noble cousine of Newcastle doth use to doe, by binding a gentle peece of ribon at the topp of every one, and so appearing *au tour à la mode*.

I am fallen upon this lady by the late lecture of her wonderfull booke, whose extravagant attomes kept me from sleeping a great part of last night, in this my little solitude where, since Your Ladyship hath seene it, I have built two lovely glasswindowed cabinets at the waterside, making now more use of them, then of the whole castle of Hofwijck, which by this meanes is growen to a mighty and stately building, as everything in this world is great or small onely by comparison.

I dare not invite Your Ladyship to the view of these wonders but after your bathing, when I hope you will stand to your word and come to informe us, what may bee the reason of your famous Sybilla's remooving, and which way she may bee gone, this being a most strange kind of newes to us, as never having heard of it before. Certainly the towne of Utrecht is a mightie looser by it and should have hindred it by all possible violent civilities so that the ashes of that Phenix had beene preserved where she | 46v | hath so gloriously spent the

best part of her life. If it were not to much trouble to Your Ladyship, I could wish to heare in general, what may have occasioned so suddaine a resolution.

And thus praying God allmightye to blesse that of your Lady with a most prosperous successe, I remaine as ever, and for ever, etc.

Many a newe Almande, Courante, Sarabande and such like, are wayte upon Your Ladyship comming, after I shall have mustered them before little *ma sœur* Francisque, who I hope will see us before winter, *mon frère* Diego having some occasion of his trade to deale with Her Highnesse when she will be here from Turnhout againe.

Vertaling

Aan mevrouw Swann.

Hofwijck, 15 september 1653.

Mevrouw,

Ik deelde nooit de mening van die oude Romeinse dichter, die volhield dat geen vrouw ooit sprakeloos geboren was, maar waarom Utricia Ogle het zou zijn tegenover Constantijn Huygens kon ik mij niet voorstellen tot het moment dat u het beliefde wakker te worden en mij een reden te geven waarom u zo lang hebt geslapen. Noch zal ik te nieuwsgierig zijn naar de geldigheid van die reden, omdat altijd slechts uw wil en genoeg voor mij bepalend zijn geweest, en ik geen tevredenheid heb voorgewend boven de uwe, waarvan ik hoop, mevrouw, dat u die volmaakt en volkomen zult vinden op de reis die u gaat maken naar de baden, en dat u daar al uw onvolkomenheden zult afwassen, zodat we u zullen terugzien, met een paar mooie en mollige ¹ *borstjes*,[↓] zoals ik me voorstel dat ze een dozijn jaren geleden waren. In dat geval zullen we allemaal verlangen ze te zien in Den Haag, ofschoon ik er niet van uitga dat u ze zult opbinden zoals uw ²nicht van Newcastle, gewend is te doen, zoals de ³hertogin van Lotharingen, mij vertelde, door rond iedere borst een lint te binden en zo *geheel volgens de laatste mode*[↓] te verschijnen.

Ik kom op deze vrouw doordat ik pas geleden haar bijzondere ⁴boek heb gelezen waarvan de extravagante atomen mij een groot deel van de afgelopen nacht uit de slaap hebben gehouden in mijn kleine eenzaamheid, waar ik, sinds u deze heeft gezien, aan de waterkant twee lieflijke tuinhuisjes met ramen heb laten bouwen, waarvan ik meer gebruik maak dan van het hele kasteel Hofwijck, dat daardoor lijkt te zijn gegroeid tot een machtig en statig gebouw, zoals alles in deze wereld slechts vergelijkenderwijs groot of klein is.

Ik durf u pas uit te nodigen tot het bezichtigen van deze wonderen na uw bezoek aan de baden, wanneer u naar ik hoop uw woord zult houden om ons te komen vertellen wat de reden is van het vertrek van onze beroemde ⁵Sibylle en waarheen ze is vertrokken. Het is het vreemdste nieuws dat we ooit over haar hebben gehoord. De stad Utrecht lijdt zeker een geweldig verlies door dit feit, en had het met alle geweld moeten verhinderen, zodat de as van deze Phoenix dáár zou worden bewaard waar ze zo glorieus het beste deel van haar leven heeft doorgebracht. Als het u niet teveel problemen geeft, zou ik graag in het algemeen horen wat haar dit zo plotseling heeft doen besluiten.

En zo bid ik God almachtig om u te zegenen met voorspoed, en verblijf ik voor altijd en zoals altijd.

1. De opmerkingen over Utricia's borsten en haar reis naar Spa zouden kunnen wijzen op een recente bevalling van Utricia.

2. Margaret Lucas Cavendish, hertogin van Newcastle.

3. Béatrix de Cusance.

4. Vermoedelijk Margaret Lucas Cavendish' *Philosophical fancies* (Londen 1653), te vinden in *Catalogus ... librorum bibliothecae ... Constantini Hugenii* (Den Haag, 1688), p. 48, Libri miscellanei in octavo, nr. 48. Van de gelijktijdig verschenen *Poems and fancies* bezat Huygens de tweede druk uit 1668 (*Catalogus*, p. 21, Libri miscellanei in folio, nr. 103).

5. Anna Maria van Schurman.

Verschillende nieuwe allemandes, courantes en sarabandes en dergelijke, wachten op uw komst, nadat ik ze zal hebben verzameld voor ¹mijn kleine zuster¹ Francisca [Duarte], die ons, naar ik hoop, vóór de winter zal bezoeken, wanneer ¹mijn broeder¹ Diego [Duarte] onderhandelt met Hare ⁶Hoogheid, wanneer ze terug zal zijn uit Turnhout.

6. Amalia van Solms.

[CONSTANTIJN HUYGENS (DEN HAAG)]
AAN PIERRE DE LA BARRE SR. [PARIJS]
1 DECEMBER 1653
5317

Samenvatting: Huygens klaagt erover dat hij niets hoort van La Barres kinderen in Zweden. Hij stuurt La Barre enkele nieuwe composities van zijn hand voor luit in een nieuwe luitstemming. Hij vraagt La Barres mening over zijn composities. Hij hoopt dat Pierre de la Barre hem nog enkele luitcomposities in nieuwe stemming zal toesturen. Tenslotte informeert hij naar een nieuwe compositie voor orgel die in Parijs zou zijn uitgegeven.

Bijlage: composities voor luit (Huygens).

La Barres antwoord is verloren gegaan (zie Huygens' brief aan Joseph de la Barre van 25 februari 1654 [5333]).

Primaire bron: Den Haag, Kon. Bibl., Hs. KA XLIX, dl. 2, p. 523: afschrift (Constantijn Huygens jr.).

Vroegere uitgaven: Jonckbloet 1882, nr. 27, pp. 21-22: onvolledig (<Si mes petits papiers ... scavoir de vous que c'est.>).

— Worp 5, nr. 5317, p. 190: volledig.

— Rasch 2007, nr. 5317, pp. 972-974: volledig, met Nederlandse vertaling.

Namen: Henri Dumont; Anne de la Barre; Joseph de la Barre; Pierre de la Barre jr.; Nicholas Tassin.

Plaatsen: Zweden.

Titels: *Cantica sacra* (Dumont 1652).

Glossarium: composition (muziekstuk); luth (luit); orgue (orgel); pièce (muziekstuk); production (muziekstuk); ton nouveau (nieuwe luitstemming).

Transcriptie

Copie.

¹Au Sieur La Barre.

1 Décembre 1653.

Monsieur,

Puisque vos enfans ont de la peine à me tenir du nombre de ceux qui leur veulent le plus de bien et en suite ne m'ont jamais voulu informer du succès de leur arrivée en Suède, il m'est bien forcé de leur tourner le dos, et de vous aller demander au midy comme ils se portent au septentrion. C'est ce que je fay par ces lignes, avecq la mesme affection que j'ay tousjours eue et auray à tousjours pour tout ce qui regarde vos interests et de ceux qui vous appartiennent. Si en mesme temps vous avez la bonté de me communiquer quelque production nouvelle de vostre excellent fils Joseph, que j'estime à l'egal de son mérite, je le recevray à faveur particulière.

Si mes petits papiers peuvent servir à vous animer de mon exemple, en voyci de fraische date, que je vous présente pour cest autre fils, qui est avecq vous, et a la main si excellente sur le luth. Ce sont mes premiers essays en cette espèce, n'y ayant que peu de sepmaines que j'ay commencé à tastonner les nouveaux tons, dont cestuy-ci me semble des plus harmonieux. Je vous prie de m'en faire sçavoir vos sentimens sans réserve, car, n'estant pas du mestier, que pour me divertir d'occupations plus fascheuses, je ne me pique que froidement du peu ou prou que j'y puis valoir, et me soubmets gayement à la judicature des sçavans. Vous estes de ceux que je révère le plus dans ce nombre. Obligez-moy de m'advertir de mes faultes. Vous ne sçauriez mieux employer vos peines, ny où elles soyent receues de meilleure part.

1. Opschrift, naam geadresseerde en datum autograaf.

Que si Monsieur vostre fils veut estre meilleur ami que son frère, et me communiquer quelques pièces éminentes en ce stile-icy, que j'affectionne à cest heure par nouveauté, j'en recognoistray la grace comme je fay de tout mon cœur celle de la continuation de vostre amitié, estant aveq passion,

[etc.].

Monsieur Tassin me mande qu'à Paris l'on auroit produit quelque composition nouvelle pour l'orgue; je voudrois bien sçavoir de vous que c'est.

Vertaling

Aan de heer de la Barre.

1 december 1653.

Mijnheer,

Aangezien het uw ²kinderen moeite kost mij te scharen onder degenen die het beste met hen voorhebben, en mij vervolgens nog steeds niet hebben ingelicht over het wel en wee van hun aankomst in Zweden, word ik wel gedwongen hun de rug toe te keren en aan u daar in het zuiden te vragen hoe het hun in het noorden vergaat. Dat doe ik door middel van deze regels, met dezelfde genegenheid die ik altijd heb gevoeld en altijd zal voelen voor alles wat uw belang betreft en dat van hen die u behoren. Als u bij dezelfde gelegenheid de vriendelijkheid hebt mij een of andere nieuwe compositie van uw briljante zoon Joseph toe te sturen, die ik naar zijn verdienste bewonder, zal ik die als een bijzonder geschenk ontvangen.

Als mijn ³blaadjes papier ertoe kunnen dienen u mijn voorbeeld te doen volgen, dan zijn hier enkele ⁴recente, die ik u stuur voor uw andere ⁵zoon, die nog bij u is en die zo vaardig luit kan spelen. Het zijn mijn allereerste pogingen op dit gebied, aangezien ik nog maar enkele weken geleden begonnen ben de nieuwe ⁶stemmingen te proberen, waarvan de hier gebruikte mij als één van de meest welluidende voorkomt. Ik verzoek u mij uw mening erover te geven zonder schroom, want, omdat het niet mijn vak is maar slechts dient ter afwisseling van vervelender bezigheden, laat ik mij maar koeltjes voorstaan op het meerdere of mindere dat ik op dat gebied vermag, en leg mij graag neer bij het oordeel van deskundigen. U behoort onder dezen tot degenen die ik het meest vereer. Doet u mij het genoeg mij op de hoogte te stellen van mijn fouten. Uw moeite zou niet beter besteed en niet beter ontvangen kunnen zijn.

Als mijnheer uw ⁷zoon een betere vriend wil zijn dan zijn ⁸broer, en mij enkele knappe stukken wil toesturen in deze ⁹stijl, die ik momenteel zeer waardeer als nieuwigheid, zal ik de goedgunstigheid daarvan erkennen, zoals ik ook van ganser harte die van de voortzetting van onze vriendschap erken, terwijl ik met heel mijn hart ben,

[enz.].

2. Anne en Joseph de la Barre.

3. Met muziekstukken.

4. Luitcomposities die Huygens opstuurt.

5. Pierre de la Barre jr.

6. De nieuwe luitstemmingen, doorgaans volgens drieklanken.

7. Pierre de la Barre jr.

8. Joseph de la Barre.

9. Dat wil zeggen, in de nieuwe luitstemmingen.

De heer [Nicholas] Tassin bericht mij uit Parijs dat men er een of andere nieuwe ¹⁰compositie voor orgel zou hebben; ik zou graag van u willen weten wat deze voorstelt.

10. Mogelijk een verwijzing naar de allemande in klavierpartituur die is afgedrukt aan het einde van Henri Dumonts *Cantica sacra* (Parijs 1652; Bassus continuus, fols. 24v-25r). Deze allemande komt ook voor in het zogenaamde ‘Handschrift Bauyn’ (Parijs, Bibliothèque Nationale de France, Vm⁷ 764-675), fols. 58r, en is gepubliceerd in Henri Dumont, *Pièces originales pour le clavier* (Versailles 1997), nr. VII, pp. 12-13. Huygens noemt vermoedelijk dezelfde allemande in zijn brief aan Dumont van 6 april 1655 (**5399**).

[CONSTANTIJN HUYGENS (DEN HAAG)]
AAN BÉATRIX DE CUSANCE [ANTWERPEN]
31 DECEMBER 1653
5322

Samenvatting: Huygens betuigt zijn medeleven naar aanleiding van het overlijden van Gaspar Duarte. Hij zal Béatrix niet vergeten.

Door Béatrix de Cusance beantwoord op 28 januari 1654 (5327A).

Primaire bron: Den Haag, Kon. Bibl., Hs. KA XLIX dl. 2, p. 517: afschrift (autograaf), al ontbreekt het dan gebruikelijke opschrift 'Copie.'. De tekst is echter zonder aarzeling en zonder doorhalingen geschreven.

Vroegere uitgaven: Jonckbloet 1882, nr. 28, p. 22: onvolledig (<Le joli papier ... les beaux accords>).

— Worp 5, nr. 5322, p. 192: onvolledig (<Le joli papier ... les accords>, <au dessus des ... on l'abbeuve>), rest samengevat.

— Huysman 2006, II, pp. 27-28: volledig.

— Huysman & Rasch 2009, nr. 23, p. 257: volledig, met Nederlandse vertaling (pp. 111-113).

Namen: Antoine Brun; Francisca Duarte; Diego Duarte; Utricia Ogle.

Plaats: Parnassus (= de familie Duarte in Antwerpen).

Glossarium: accord (akkoord); musique (muziek).

Transcriptie

À Madame la Duchesse de Lorraine.

Ultimo anni 1653.

Madame,

Le joli papier de musique que Vostre Altesse a voulu faire passer par la maison mortuaire du pauvre Sieur Duarte pour m'estre rendu, me sert d'un tesmoignage bien évident du gracieux souvenir que Vostre Altesse daigne se conserver de moy, et de ma sottie passion pour les beaux accords. Je luy en rends graces très-humbles, et la supplie de croire, que je ne la perds point de veue, que j'accompagne partout sa personne et sa fortune de mes meilleurs souhaits, qui ne seront point à repos, que je ne sache une fois Vostre Altesse établie, et au-dessus des orages qui continuent d'agiter son vaisseau.

Celuy qui vient de tomber sur ce beau mont Parnasse à Anvers m'a touché de mesme qu'a Vostre Altesse, qui, je m'asseure, voudra continuer la grace de son amitié envers les héritiers qu'elle a tousjours tesmoignée au défunct, comme véritablement ils le méritent. Trois d'entre eux qui m'avoyent fait la faveur d'une visite de 15 jours, furent à leur retour accueillis de ce désastre inopiné. Ainsi vont les affaires du monde, Madame, ainsi le fiel succède au miel et, comme la roue tourne, ainsi le miel au fiel, ce que Vostre Altesse doibt se représenter pour sa consolation, après tant de fiel dont on l'abbeuve.

Je prie Dieu de luy en laver la bouche bientôt et, dès la nouvelle année où nous entrons, aveq autant de zèle que j'en ay à luy faire veoir par tous les services de mon pouvoir, que je suis à toute espreuve etc.

À l'heure que j'escris l'on me rapporte que le pauvre Monsieur l'Ambassadeur Brun agonize, et malaisement passera ceste nuict. Autre desplaisir à Vostre Altesse, qui, à mon advis, y perd un serviteur affidé.

Vertaling

Aan mevrouw de hertogin van Lotharingen.
31 december 1653.

Mevrouw,

Het aardige blaadje muziek dat u mij via het sterfhuis van de arme heer [Gaspar] Duarte heeft willen doen toekomen, dient mij als overduidelijk bewijs van de vriendelijke herinnering, die u zich verwaardigt jegens mij te bewaren en jegens mijn dwaze harstocht voor de mooie akkoorden. Ik ben u daarvoor nederig dankbaar en verzoek u te geloven, dat ik u beslist niet uit het oog verlies en dat ik overal uw persoon en uw wedervaren vergezeld laat gaan van mijn beste wensen, die geen rust zullen kennen, vóórdat ik weet dat u zich ergens heeft gevestigd en aan de stormen bent ontkomen die voortdurend uw boot doet schudden.

Het onweer dat zojuist die mooie berg Parnassus te Antwerpen teisterde heeft mij, evenals u getroffen. Ik ben er zeker van dat u de genade van uw vriendschap jegens de overledene zult willen doen voortduren jegens de erfgenamen, aangezien deze dat waarlijk verdienen. Drie van ¹hen, die mij de eer aandeden van een twee-weeks bezoek, werden bij hun terugkeer ontvangen met deze onverwachte ramp. Zo gaan de zaken op deze wereld, mevrouw, zo volgt het bitter op het zoet, en, aangezien het wiel draait, volgt zo het zoet op het bitter, hetgeen u zich tot troost voor de geest moet brengen na het vele bittere, waarmee men u overstelpt.

Ik bid God dat Hij spoedig het bittere uit uw mond spoelt, en wel, vanaf het nieuwe jaar dat wij binnengaan, met evenveel ijver als ik zal betonen om u met alles wat in mijn vermogen ligt, te bewijzen dat ik bij iedere beproeving ben, enz.

Op het ogenblik dat ik dit schrijf, deelt men mij mede dat de arme heer ambassadeur [Antoine] ²Brun in doodsstrijd verkeert en deze nacht maar moeilijk zal doorkomen. Een nieuwe teleurstelling voor u, die naar mijn mening in hem een trouwe dienaar verliest.

1. Onder hen zeker Diego (Jacques) en Francisca Duarte (zie Huygens aan Utricia Ogle, 15 september 1653, (5310). Als derde wellicht Leonora, dan wel Gaspar Duarte jr.
2. Antoine Brun (1600-1654), vanaf 1649 Spaans gezant te Den Haag.

[CONSTANTIJN HUYGENS (DEN HAAG)]
AAN ELISABETH VAN DE PALTS [HEIDELBERG]
31 DECEMBER 1653
5323

Samenvatting: Huygens stuurt Elisabeth zijn eigen *Hofwijck* en zijn zoon Christiaans *Theoremata*. Hij prijst Christiaan aan vanwege zijn veelzijdigheid, waaronder zijn kunde op het gebied van de muziek. Misschien wil keurvorst Karel Lodewijk van de Palts een van zijn zoons in dienst nemen. Tenslotte vraagt hij een afschrift van een brief van Chanut aan Elisabeth over het overlijden van Descartes.

Bijlage: *Hofwijck* (Huygens 1653); *Theoremata de quadraturâ hyperbole, ellipsis et circuli* (Christiaan Huygens 1651); *Euphrasia* (Huygens 1647).

Over een antwoord van Elisabeth blijkt niets. Huygens schreef opnieuw op 25 december 1654 (Worp 5, nr. 5382, p. 226), waarbij hij weer een geschrift van zijn zoon Christiaan meestuurde.

Primaire bron: Den Haag, Kon. Bibl., Hs. KA XLIX, dl. 2, pp. 519-521: ontwerp (autografisch).

Vroegere uitgave: Worp 5, nr. 5323, pp. 193-194: volledig.

Namen: Archimedes (= Christiaan Huygens); Pierre Chanut; René Descartes; >>>??? Maria d'Este???<<<; Gregorius à Sancto Vicentio; Christiaan Huygens; Constantijn Huygens jr.; Karel Lodewijk van de Palts; Louisa Hollandina van de Palts; Philip Ernst Vegelin van Claerbergen.

Plaatsen: Duitsland; Leiden.

Glossarium: musique (muziek).

Transcriptie

À Madame Elisabeth Princesse Palatine.

Ultimo anni 1653.

C'est un estrange excès de bonté qui porte Vostre Altesse à la peine de se souvenir que je suis au monde. Le Sieur Vegelin m'en a donné la nouvelle à son retour d'Alemagne, et j'en ay rougi aveq d'autant plus de confusion qu'il a trouvé moyen de me faire croire que Vostre Altesse avoit daigné se ressentir en quelque sorte, de ce que j'ay manqué à luy communiquer quelques pièces nouvellement produittes en ma maison. Si je suis bien informé, Madame, je supplie très-humblement Vostre Altesse de considérer que le seul respect que je vous doibs m'a retenu de vous présenter des choses si peu dignes de vostre attention. Je présuppose donc maintenant que Vostre Altesse me faict l'honneur de me l'ordonner, et là-dessus m'avance à luy envoyer ce mauvais papier.

Ce qu'il y a de ma façon a esté mis au jour par mon fils aîné, quand je n'ay plus sceu résister à la curiosité de ces amis trompeurs et trompez, qui s'imaginent que j'ay quelque talent en poésie, qu'il importe de ne point enterrer. Vostre Altesse y trouvera du sérieux et du follastre, du physique et du moral, selon la disposition du subject, qui est un petit lieu de plaisance que j'ay à une demie-heure d'icy, sur le Canal de Leiden. Je ne suis plus scrupuleux, Madame, de dire, mesme en prose, qu'il est joli, parce que l'esté passé il a pleu à la Reine vostre mère d'en juger ainsi de sa grace, m'ayant faict l'honneur d'y passer une après-dinée aux quilles, et à une pauvre collation de cérises. Après quoy je prétens que toute hyperbole de mon poème est démise, et j'espère que Vostre Altesse me l'advouera.

Ceste autre | 520 | pièce mathématique de mon second fils, que j'appelle mon Archimède, et lequel feu Monsieur des Cartes disoit estre de son sang, le chérissant d'une affection très-ardente, sera peut-estre un peu plus du goust de Vostre Altesse, nommément si elle a pris la peine de fueilleter les grands livres de la prétendue quadrature du cercle du Jésuite Gregorius de Sancto Vicentio de Gand, dont les juges neutres et désintéressés tiennent les fondemens esboulez par le peu de fueillets de ce garçon, qui véritablement a la veue nette et profonde en ceste estude, comme je fay estat qu'il fera encor mieux paroistre dans quelque temps par des productions de plus d'importance, qu'il couve et désire faire meurir soubz luy. Il y en a une qui concerne la théorie de ce qui flotte sur l'humide, et une autre où tout les fondemens de la téléscopie sont déduits, aveq des

observations et raisonnemens sur les lunettes d'approche, que j'estime qu'on trouvera dignes de la réputation que ce jeusne auteur s'est desjà acquise parmi les gens du mestier.

C'est le père, Madame, que vous entendez parler, et vous devez souffrir en suite que j'enchérisse avec vérité sur les éloges de mon enfant, en vous disant qu'outre ce que dessus il est tout sçavant en Hébreu, en Grec, en Latin, en François et en Italien, pleinement versé en droict et en philosophie, très-entendu en musique, et si sçavant en peinture de crayon que les plus experts luy cèdent, au jugement de Madame la Princesse Louise, vostre sœur, qui est décisif en ceste matière. Voilà, Madame, comme Dieu a bény mes soings dans l'éducation de quatre fils que j'ay, n'y en ayant pas un qui n'ayt passé avec | 521 | succès extraordinaire au travers de tout ce qui se peut demander de sçavoir à de jeusnes gens de leur condition. Et si un jour Monseigneur l'Électeur, vostre frère, me faisoit l'honneur d'aggréer quelque poulain de cest haras, je croy qu'il n'y verroit pas le service de sa Maison intéressé. Vostre Altesse me fasse la grace d'y penser par occasion et s'assure qu'elle ne se trouvera pas trompée de mon débit, quoyque paternel, et passionné comme il doit.

Toute longue qu'est desjà ceste lettre, je ne puis m'empescher de l'estendre de quelque lignes pour très-humblement supplier Vostre Altesse de me vouloir gratifier d'une copie du récit que Monsieur Chanut, présentement Ambassadeur icy, me dit avoir fait par lettre à Vostre Altesse des circonstances de la dernière maladie et trèspas de Monsieur Descartes. Ce qu'il m'en a dit de bouche, Madame, m'a fait juger qu'il importe pour plusieurs considérations que ces particularitez soyent cognues et à ses amis, et à ses ennemis, la calomnie n'ayant cessé de persécuter jusqu'à l'ombre de ce grand personnage, à l'honneur duquel je m'assure que Vostre Altesse prendra en bonne part la liberté que je me donne de l'importuner sur ce subject. Monsieur Chanut, qui possède tous les papiers du défunct et prétend d'en faire imprimer quelques lettres d'eslite, désire feuilleter le tout avec mondit Archimède pour veoir ce qu'il y a encor de philosophique ou de mathématique, dont on pourroit faire part au publiq, n'ayant point de brouillon de ceste merveilleuse main, à mon advis, qui ne le mérite.

Je me haste de finir, et plus mon discours est long, moins je luy donneray de queue, et ne faisant que prier Dieu de bénir Vostre Altesse en ceste nouvelle année et en grand nombre d'autres, de toutes les grandeurs et prospéritez que luy souhaite de toutes les forces de son ame, etc.

J'adjouste encor à ce paquet quelques autres pièces de ma boutique qui ont occupé celles des imprimeurs à leur temps, pour amplement garnir Vostre Altesse de papier à faire cornets à tous sages.

Vertaling

Aan mevrouw Elisabeth van de Palts.

De laatste dag van 1653.

Het is een onbegrijpelijke overvloed van goedheid die u ertoe brengt eraan te willen denken dat ik nog op de wereld ben. De heer [Philip Ernst] Vegelin [van Claerbergen] bracht mij het bericht bij zijn terugkeer uit Duitsland, en ik moest ervan blozen, in des te grotere verwarring omdat hij kans heeft gezien mij te doen geloven dat u zich had verwaardigd het op de een of andere manier te betreuen dat ik had nagelaten u deelgenoot te maken van enige recentelijk thuis vervaardigde stukjes. Wanneer ik goed ben geïnformeerd, mevrouw, dan verzoek ik u nederig in overweging te willen nemen dat uitsluitend het respect dat ik u toedraag mij ervan heeft weerhouden u zaken aan te bieden die zo weinig uw aandacht waard zijn. Ik veronderstel dus nu dat u mij de eer verschaft mij dit op te dragen, en zend u daarom dit pak oud papier.

Het ¹deel ervan dat van mijn hand is, heeft mijn oudste ²zoon in het licht gegeven, toen ik niet langer weerstand kon bieden aan de nieuwsgierigheid van die vrienden, misleiders en misleiden, die menen dat ik enig talent heb voor poëzie, en dat het van belang is dat niet te begraven. U zult er ernst en scherts in aantreffen, uiterlijke en innerlijke kwesties, in overeenstemming met de aard van het onderwerp, namelijk een klein

1. Huygens, *Hofwijck* (Leiden 1653).

2. Constantijn Huygens jr.

³lustoord dat ik bezit, een half uur van hier, aan de Trekvaart naar Leiden. Ik schaam mij er niet meer voor, mevrouw, om zelfs in proza te verklaren dat het daar goed toeven is, aangezien afgelopen zomer het de ⁴koningin uw moeder heeft behaagd in overeenstemming met haar vriendelijkheid er aldus over te oordelen, toen zij mij de eer aandeed er een namiddag door te brengen met kegelen en er een eenvoudige kersenmaaltijd te gebruiken. Hierna durf ik beweren dat geen overdrijving meer schuilt in mijn gedicht, en ik verwacht dat u mij dit zult toegeven.

Het andere, wiskundige ⁵stuk van is mijn tweede ⁶zoon, die ik mijn Archimedes noem, en over wie wijlen de heer [René] Descartes (die hem koesterde met innige toewijding) zei dat hij iemand van zijn soort was. Het zal wellicht meer naar uw smaak zijn, vooral wanneer u de moeite heeft genomen de grote ⁷boeken door te bladeren over de veronderstelde kwadratuur van de cirkel van de jezuïet Gregorius à Sancto Vicentio uit Gent, waarvan de onpartijdige en belangeloze beoordelaars vinden dat de beginselen omvergeworpen zijn door toedoen van die enkele velletjes van deze jongen, die daadwerkelijk een helder en diep inzicht in deze materie heeft, zodat ik er vast op reken dat hij over enige tijd nog stukken van groter belang zal laten verschijnen, die hij nu aan het uitbroeden is en onder zich wenst te laten rijpen. Daar is ⁸een verhandeling bij die handelt over wat drijft op vocht, en een ⁹andere, waarin alle beginselen van de telescopie worden uitgewerkt, met waarnemingen en redeneringen over verrekijkers, welke naar mijn mening de reputatie die deze jonge auteur zich reeds heeft verworven onder de deskundigen waardig zullen zijn.

Het is de vader, mevrouw, die u hoort spreken, en staat u mij toe dat ik naar waarheid nog ga overbieden op deze lofprijzingen jegens mijn kind, door u te zeggen dat hij behalve in het bovenvermelde ook nog uiterst bekwaam is wat betreft het Hebreeuws, het Grieks, het Latijn, het Frans en het Italiaans, volkomen bekend met het recht en de filosofie, zeer onderlegd in de muziek, en zo knap in het potloodtekenen dat, naar het oordeel van mevrouw de prinses Louise [Hollandina van de Palts], uw zuster, dat doorslaggevend is op dit gebied, de besten voor hem moeten onderdoen. Ziedaar, mevrouw, hoe God mijn zorg voor de opvoeding van mijn vier zonen heeft gezegend, aangezien er niet één bij is die niet met buitengewoon succes alles heeft doorlopen wat men kan verlangen van jongelieden van hun stand om te leren kennen. En indien mijnheer uw broer de keurvorst [Karel Lodewijk van de Palts] mij eens de eer zou gunnen een veulen uit deze stoeterij te willen aannemen, dan denk ik dat hij daarvan geen nadeel zal ondervinden voor zijn Huis. Misschien wilt u mij het plezier doen er bij gelegenheid eens aan te denken, en wilt u ervan verzekerd zijn dat u zult ontdekken dat mijn woorden, hoe vaderlijk ook, en hartstochtelijk gegeven, zoals het behoort, u niet om de tuin hebben geleid.

Ook al is deze brief al erg lang, ik kan niet nalaten deze uit te breiden met enkele regels om u nederig te verzoeken mij met een kopie te begunstigen van het verslag dat de heer [Pierre] Chanut, momenteel ambassadeur alhier, mij zegt per brief aan u te hebben uitgebracht inzake de omstandigheden van de laatste ziekte en het verscheiden van de heer [René] Descartes. Wat hij mij er mondeling over heeft meegedeeld, mevrouw, heeft mij tot het oordeel gebracht dat het om verschillende redenen van belang is dat deze bijzonderheden bekend worden, zowel aan zijn vrienden als aan zijn vijanden, daar de kwaadsprekerij zelfs niet is opgehouden in het hiernamaals de geest te achtervolgen van deze bijzondere persoon, om wiens eer u mij de vrijheid die ik neem u op dit punt lastig te vallen ten goede zult willen houden. De heer Chanut, die alle papieren van de overledene in bezit heeft en voornemens is enkele van de beste stukken eruit te laten drukken, zou gaarne alles met mijn voornoemde Archimedes doornemen om te zien wat er nog tussen zit over filosofie of wiskunde waarvan men het publiek deelgenoot zou kunnen maken, hoewel er, naar mijn mening, zelfs geen krabbel van de hand van deze schitterende figuur is die zulks niet verdient.

3. Hofwijck.

4. Elisabeth Stuart, de koningin van Bohemen.

5. Christiaan Huygens, *Theoremata de quadraturâ hyperbole, ellipsis et circuli* (Leiden 1651).

6. Christiaan Huygens.

7. Gregorius à Sancto Vincentio, *Opus geometricum quadraturæ circuli et sectionum conii X libri comprehensum* (Antwerpen 1647).

8. Christiaan Huygens, 'De iis quæ liquido supernatant libri III.'

9. Christiaan Huygens, 'Dioptrica.'

Ik haast mij af te sluiten, en hoe langer mijn betoog wordt, des te korter zal ik de afsluiting ervan maken, door niets anders te doen dan te bidden tot God dat Hij u zegene in dit nieuwe jaar en in een groot aantal andere, met alle pracht en voorspoed die hij u met al de krachten van zijn ziel toewenst, [die is], enz.

Ik voeg nog bij dit pakje enkele andere ¹⁰stukken uit mijn winkel, welke in hun tijd die van de drukkers in beslag hebben genomen, teneinde Uwe Hoogheid rijkelijk te voorzien van papier om hoortjes te maken voor alle wijzen.

10. Zeker *Euphrasia* (Leiden 1647), wellicht ook *Fortunata clades* (Leiden 1645) en misschien zelfs *Heilighe daghen* (Amsterdam 1645).